

ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันทางวิชาการที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง เพราะเป็นแหล่งผลิตชนชั้นมันสมองในสาขาวิชาการทุกด้าน จุดมุ่งหมายหลักที่สำคัญประการหนึ่งคือ การสร้างบัณฑิตให้เพียงพอพร้อมด้วยวิชาการชั้นสูงและมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ เจริญด้วยสติปัญญา ความคิด เหตุผล การตัดสินใจ ความรับผิดชอบ การมีมรรยาทในสังคม ตลอดจนมีคุณสมบัติที่งดงาม พร้อมทั้งจะสร้างสรรค์สังคมให้มีความสุข ความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2528) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้พิจารณาเห็นว่าความรู้ที่สำคัญยิ่ง คือ ความรู้เพื่อความเจริญของบุคคลและสังคม อันได้แก่ ความรอบรู้ และความเชี่ยวชาญในสรรพวิชาการ ที่อำนวยความสะดวกแก่การดำเนินชีวิต ส่วนคุณธรรมที่ผู้เรียนผู้รู้พึงมี และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องปลูกฝัง คือ ความรู้จักตนเอง ใฝ่รู้อยู่เสมอ ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ รอบคอบ ใฝ่ตรง เหตุผล รับผิดชอบ เห็นการณ์ไกล มีศีลธรรมและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ , 2531) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนานิสิต โดยใช้หอพักเป็นองค์ประกอบของการพัฒนา กล่าวได้ว่า หอพัก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นหอพักระดับอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทย ความคิดเรื่อง การพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยใช้หอพักเป็นศูนย์กลางนี้ มหาวิทยาลัยลอนดอนได้เป็นต้นแบบ ในการจัดให้นิสิตนักศึกษามีชีวิตอยู่ในวิทยาเขตของสถาบันอย่างสมบูรณ์ โดยที่ให้ผู้เรียนอยู่ประจำ (Residential College) โดยเชื่อว่า การให้นิสิตนักศึกษามาอยู่ในมหาวิทยาลัย จะได้สัมผัสกับชีวิตความเป็นนิสิตนักศึกษาที่สมบูรณ์ ได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่จำลองสังคมที่ดีของ ประเทศชาติมาไว้ในมหาวิทยาลัยซึ่งในสมัยแรกของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็มีการจัดการศึกษาแบบ Residential college นี้เช่นกัน คือมหาวิทยาลัยจะจัดให้นิสิตทุกคนอยู่ผ่านัก ในหอพัก ของมหาวิทยาลัย อันเป็นโอกาสที่จะใช้หอพักเป็นสถานที่ เพื่อหล่อหลอมให้บัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรมอย่างแท้จริง คือ เป็นแบบ Residence Hall of Chulalongkorn University (R.C.U.) โดยที่หอพักเป็นศูนย์การเรียนรู้ และที่พักอาศัยในเวลาเดียวกันนั่นเอง (ม.ร.ว.สตีล ลดาวัลย์, 2520 อ้างถึงใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2531)

ในปี พ.ศ. 2529 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ รับผิดชอบในโครงการพัฒนาหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยได้ปรับปรุงอาคาร โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย เป็นหอพักนิสิตในระดับปริญญาบัณฑิตและบัณฑิตศึกษาโดยใช้ชื่อว่า หอพักศึกษิตนิเวศน์ (Suksit Niwes Dormitory) มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศ และการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยให้แก่ นิสิต โดยกำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน ในช่วงปีงบประมาณ 2529-2534 ไว้ดังนี้ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2531)

1. ให้นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกคน มีสิทธิเข้าพักอาศัยในหอพักนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ให้การเข้าพักอาศัยของนิสิตในหอพักมหาวิทยาลัย เป็นระบบหมุนเวียน
3. มหาวิทยาลัย จะมีหอพักเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศ และการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย โดยจะค่อย ๆ ปรับจากการมีหอพักเพื่อเป็นสวัสดิการให้นิสิต
4. จะมีหอพักนิสิตทั้งของมหาวิทยาลัยเอง และหอพักเอกชน ซึ่งจะช่วยลงทุนสร้างตามรูปแบบเงื่อนไข ข้อกำหนดของมหาวิทยาลัย
5. กิจกรรมของหอพักนิสิต จะเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดบรรยากาศของการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยที่เชื่อมโยง ทั้งในส่วนภายในมหาวิทยาลัยและ ชุมชนโดยรอบ

ตั้งแต่เริ่มโครงการมาจนถึงปัจจุบัน หอพักศึกษิตนิเวศน์ ได้ดำเนินงานมาเป็นระยะเวลาประมาณ 5 ปี จึงควรจะได้มีการประเมินผลหอพักศึกษิตนิเวศน์ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการจัดตั้งหรือไม่ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ในการศึกษาถึงองค์ประกอบ หรือปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลของหอพักศึกษิตนิเวศน์ ด้วยวิธีการศึกษา หรือทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น ทั้งระบบ

ให้ผู้ที่ เป็นสมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้ หรือรับเอาระเบียบวิธี เกณฑ์ความประพฤติ และคุณค่าต่าง ๆ ที่กลุ่มสังคมได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติและความสัมพันธ์ของสมาชิกของสังคมนั้น (ปวีณา วิถีวัฒนา, 2523) ทั้งนี้ วิธีการต่าง ๆ ที่เรียกว่าสังคมประกิดนี้ จำเป็นต้องอาศัยสื่อกลางในการอบรม สั่งสอน ถ่ายทอด ซึ่งเรียกว่า ตัวแทนที่ให้การอบรม ให้รู้ระเบียบของสังคม มีหน่วยต่าง ๆ ดังนี้ คือ ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ สื่อมวลชน (สงวน สุทธิเลิศอรุณ และคณะ, 2524)

ทฤษฎีฉันทามติ (Consensus Theory)

ทฤษฎีฉันทามติ ตามแนวคิดของ อีมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) นี้เห็นความเห็นว่า สังคมประกอบไปด้วยส่วนย่อย ๆ หลายส่วน เปรียบเสมือนส่วนประกอบของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ส่วนประกอบแต่ละชิ้นเหล่านี้จะช่วยกันรักษาลักษณะสมดุลย์ (stage of equilibrium) โครงสร้างของระบบไว้ให้ในสภาพเดิม โครงสร้างของสังคม คือ ส่วนต่าง ๆ อาทิ สถาบันทางสังคม รูปแบบของพฤติกรรมทางสังคม เป็นต้น ส่วนต่าง ๆ เหล่านี้มีหน้าที่ร่วมกันในการดำรงรักษาสังคม (survival needs of societies) ตามความเห็นของทฤษฎีฉันทามติ สังคมจะต้องประกอบด้วยสมาชิกที่มีความเข้าใจ (perception) ที่สอดคล้องและค่านิยมเหมือนกัน ลักษณะทั้ง 3 สิ่งนั้น เป็นตัวบ่งการ พฤติกรรมของสมาชิกในสังคม (มีความเชื่อและสนใจร่วมกัน) ลักษณะสำคัญของทฤษฎีฉันทามติคือบูรณภาพ หรือการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (integration) เสถียรภาพ (stability) และความสอดคล้องกัน หรือ ฉันทามติ (consensus)

การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Integration) ตามทฤษฎีฉันทามติเห็นว่า ส่วนประกอบย่อย ๆ ในแต่ละสังคมมีการทำงานร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้น หากส่วนหนึ่งมีการเปลี่ยนแปลงจะกระทบกระเทือนถึงส่วนอื่น ๆ เพราะส่วนประกอบเหล่านี้ไม่เพียงแต่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence) แต่ยังต้องประสานงานกัน และต้องทำงานผสมผสานกัน ดังนั้น โครงสร้างของสังคมเหล่านี้จะไม่ค่อยมีการขัดแย้งหรือไม่ลงรอยกัน

ส่วนประกอบหนึ่งจะสนับสนุนการทำงานของอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลไปถึงการทำงานของสังคมทั้งระบบ อย่างไรก็ตามก็อาจมีการก้าวข้าม (overlap) หรือการรวมกันไม่ติดกันได้

เสถียรภาพ (Stability) สังคมไม่อยู่นิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงเสมอ การเปลี่ยนแปลงนี้อาจจะเกิดขึ้นเพราะเหตุการณ์บางอย่างนอกสังคม อันมีผลผลักดัน บังคับให้สังคมต้องเปลี่ยนแปลงไป ถึงแรงผลักดันที่จะรักษาเสถียรภาพและการคงอยู่ของสังคมมากกว่าการเปลี่ยนแปลงโดยฉับพลัน (radical and abrupt change) โดยเน้นเสถียรภาพของสถาบัน เช่น ครอบครัวอันแสดงออกทางค่านิยม พฤติกรรมของสมาชิกครอบครัวที่เหมือนกัน เพื่อแสดงว่าสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ

ความสอดคล้องกัน (consensus) ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของสังคม คือ ความสอดคล้องกันของความเห็น ความรู้สึก (sentiments) ค่านิยม (values) และความเชื่อ (beliefs) สังคมแต่ละสังคมจะแตกต่างกันในธรรมชาติ (nature) และขอบข่าย (extent) ของลักษณะร่วมเหล่านั้น สังคมเล็กจะมีความสอดคล้องกันมากกว่าสังคมใหญ่ แบบอุตสาหกรรม ลักษณะร่วมเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดโดยการขัดเกลาทางสังคม (socialization)

โดยสรุป แนวคิดที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. สังคมประกอบด้วยกาพึ่งพาอาศัยกัน (interdependence) ระหว่างสมาชิกในสังคม เพราะมนุษย์ไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ ในแต่ละสังคมจะมีการแบ่งแรงงาน (division of labor) หรือกำหนดบทบาทหรือหน้าที่เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีโอกาสสร้างผลิตผลหรือบริการให้แก่สังคม และการแบ่งแรงงานนี้มีเพื่อเสถียรภาพและความคงอยู่ทางสังคม

2. ในแต่ละสังคม สมาชิกจะตกลงกันว่าควรทำ ไม่ควรทำอะไร และสมาชิกจะต้องยินยอมและเสียสละ เพื่อสังคมส่วนรวมเมื่อจำเป็น (Emile Durkheim, 1938 อ้างถึงใน ชันดา รัชพลเมือง, 2531)

ทฤษฎีการบริหาร

"การบริหาร" คือ ระบบที่ประกอบไปด้วยกระบวนการในการนำเอาทรัพยากรทางการบริหารทั้งทางวัตถุและคน มาดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล

การบริหารมีลักษณะเด่น ดังนี้

1. การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
2. การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด
3. การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
4. การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
5. การบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของบุคคล ฉะนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่ม (group cooperation) เพื่อให้เกิดพลังงานร่วมของกลุ่ม (group effort) ในอันที่จะให้ภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์
6. การบริหารมีลักษณะเป็นการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล (rational) ในการบริหารจะต้องคำนึงถึงเรื่องของประสิทธิภาพและประสิทธิผลอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างประหยัด ทั้งทางด้านเวลา แรงงาน ฯลฯ และได้ผลออกมาคุ้มค่า สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ (ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2529)

Dr. Luther Gulick เป็นผู้คิดค้นหลักการบริหารหรือวิธีการทำงานที่ดี เมื่อปี พ.ศ. 2479 ว่าการบริหารที่ดีนั้น ควรประกอบด้วยภารกิจหลักสำคัญ ๆ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการจัดการงบประมาณ (Budgeting) ซึ่ง Luther Gulick ได้ทำตัวช่วยให้มีความเข้าใจง่าย เป็นหลักว่า POSDCORB (Luther Gulick, 1963 อ้างถึงใน ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2529)

ทฤษฎีแรงจูงใจ

ทฤษฎีแรงจูงใจของ Abraham H. Maslow (สื่สร้างค์ จันท์นเอ็ม, 2529) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ตามลำดับชั้นของความสำคัญ ดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย (Psychological Needs) เป็นความต้องการขั้นแรกของมนุษย์ และมีอำนาจรุนแรงกว่าความต้องการอื่น หากความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองในขั้นพึงพอใจ ก็จะมีความต้องการด้านอื่นตามมา

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs, security) เป็นความต้องการที่พัฒนาขึ้นมา เมื่อความต้องการทางร่างกาย ได้รับเป็นที่พึงพอใจ เช่น ความต้องการความคุ้มครองให้มีความอบอุ่นการให้ความมั่นคงว่าจะต้องม้งานทำ หากได้ก็จะมีความต้องการขั้นต่อไป

3. ความต้องการความรักและการยอมรับจากผู้อื่น (Love and Belongingness Needs) เมื่อมีความรู้สึกปลอดภัยและอบอุ่นแล้ว ก็เริ่มรู้สึกอยากให้ผู้อื่นรักและยอมรับตน เช่น เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มคนที่ขาดความรักมักจะนึกถึงแต่ตนเอง คอยหาหนทางเอาตัวรอดไว้ก่อนเสมอ

4. ความต้องการการยกย่องนับถือจากตนเองและผู้อื่น (Self esteem Needs) เช่น ภูมิใจในความสามารถของตน รู้สึกว่าตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีคุณค่า ผู้อื่นยกย่องนับถือ หากความต้องการดังกล่าวได้รับผลดีจะช่วยทำให้บุคคลมีความมั่นใจในตนเอง ปราศจากปมด้อยใด ๆ

5. ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง และประสบความสำเร็จ (Self Actualization Needs) นับเป็นความต้องการขั้นสูงสุดของบุคคล เช่น ต้องการเป็นผู้มีความสามารถ มีชื่อเสียง มีความเข้าใจในความสามารถที่แท้จริงของตน สามารถแสดงความสามารถของตนให้ประจักษ์ออกไป เช่น ประสบความสำเร็จในการทำงานและการเรียนสูง นักกีฬายอดเยี่ยม

6. ความต้องการ แสวงหาความรู้ความเข้าใจ (Need to know and to

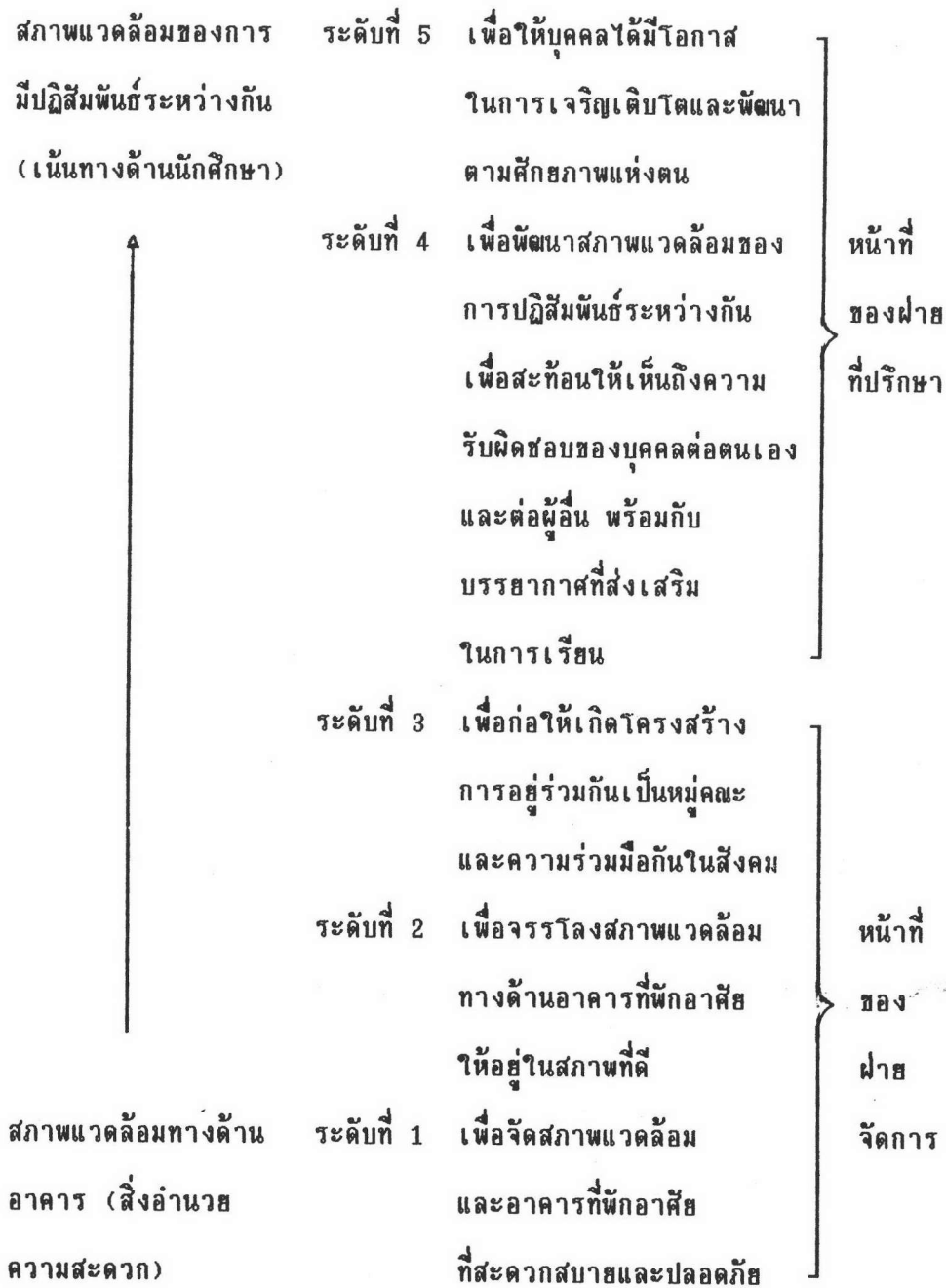
understand) เป็นความต้องการด้านเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ของตนให้กว้างขวางขึ้น

7. ความต้องการซาซึ่งในสิ่งต่าง ๆ (Aesthetic Needs) ต้องการที่จะมีความซาซึ่งต่อสิ่งที่สวยงาม และดีงามทั้งหลาย เช่น ดนตรี ธรรมชาติ เพื่อความสุขแห่งจิตใจของตนเอง

วัตถุประสงค์ของการจัดหอพัก

วัตถุประสงค์ของหอพักนักศึกษานั้น จะแตกต่างกันตามปรัชญาการอุดมศึกษาของแต่ละสถาบัน เพราะหอพักเป็นส่วนประกอบของมหาวิทยาลัยที่ทำหน้าที่สนับสนุน วัตถุประสงค์ของสถาบันให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2531) โดยทั่วไป เพื่อให้บริการทางด้านที่พักอาศัยที่สะอาดและปลอดภัย ให้บริการอาหารที่มีคุณภาพ ราคาถูก และถูกสุขลักษณะ สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้การสอน ภายนอกนั้นเรียนให้นักศึกษา เสริมสร้างทักษะทางสังคม ประชาธิปไตย ให้นักศึกษาร่วมกันทำกิจกรรมที่เสริมสร้าง และพัฒนานักศึกษาในด้าน การปรับตัวเองเข้ากับชีวิตประจำวัน เสริมสร้างให้เป็นคนที่มีคุณธรรม มีโอกาสได้พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ (สำเนา ขจรศิลป์, 2525) รูปแบบของวัตถุประสงค์ทั่วไปของการจัดหอพักนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษานั้น ริเคอร์ และ ดีโคสเตอร์ (Riker and Decoster อ้างถึงใน ศรีรัตน์ จันทรส์มวงศ์, 2530) ได้เสนอไว้ 5 ระดับคือ

จะเห็นได้ว่ามีเจ้าหน้าที่อยู่ 2 ฝ่าย ในการดำเนินงานหอพัก คือ ฝ่ายจัดการ ซึ่งรับผิดชอบในเรื่องการจัดที่พักอาศัยและอาหาร ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งคือฝ่ายที่ปรึกษา ซึ่งประกอบด้วย คณะที่ปรึกษาหอพัก ซึ่งมีหน้าที่ในการแนะนำและจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษา วัตถุประสงค์การจัดหอพักของ ริเคอร์ และดีโคสเตอร์ นี้ ต่อมาได้กลายเป็นแนวคิดใน

การจัดหอพักเพื่อการพัฒนานักศึกษา ดังนั้น การที่จะจัดบริการหอพักนักศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการพื้นฐานของบุคคลตามลำดับขั้นด้วย

นอกจากนี้ ริเคอร์ (Riker, 1970 อ้างถึงใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2531) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดหอพักไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างชุมชนที่มีความเป็นอยู่ที่น่าพึงพอใจ และเป็นระเบียบ ชุมชนเช่นนี้จะกระตุ้นให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างนิสิตนักศึกษาในหอพัก ส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการศึกษาและความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน
2. ช่วยให้นิสิตนักศึกษา ได้พัฒนาความเป็นนิสิตนักศึกษา และเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
3. รักษาสภาพแวดล้อมที่กิจกรรมด้านชีวิต ความเป็นอยู่ และการเรียนเป็นแบบธรรมชาติและสัมพันธ์กัน

สำหรับการจัดหอพักนิสิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามระเบียบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2530 (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ นิสิตได้อยู่ร่วมกัน ในที่พักที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการศึกษา
2. เพื่อฝึกฝนให้นิสิต รู้จักการอยู่ร่วมกัน เคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน มีน้ำใจ มีความสามัคคี มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อส่วนรวม และสามารถดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยได้อย่างถูกต้อง
3. เพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตต่างคณะ ซึ่งมีพื้นความรู้และความสนใจแตกต่างกัน ได้แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ และความคิดเป็นซึ่งกันและกัน
4. เพื่อช่วยเหลือนิสิตที่มีที่พักไม่สะดวกต่อการศึกษา
5. เพื่อช่วยเหลือนิสิตที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด และไม่มีที่พักอาศัยในกรุงเทพมหานคร

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า นอกจากจะจัดหอพักเพื่อเป็นสวัสดิการให้กับนิสิตแล้วยังมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้หอพักเป็นสถานที่ที่จะพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดี แก่นิสิตผู้พักอาศัยด้วย (ศรีรัตน์ จันทร์สมวงศ์, 2530)

ประเภทของการจัดหอพัก

จากวัตถุประสงค์ของการจัดหอพักในอดีต ซึ่งมุ่งให้หอพักเป็นที่อยู่อาศัยที่มีความ สะดวกปลอดภัย เป็นที่อบรมบ่มนิสัยให้นักศึกษาได้ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของสถาบัน ต่อมา ได้พัฒนาการเน้นในการพัฒนานักศึกษาแต่ละคน ทำให้หอพักสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ซึ่ง ได้มีผู้รวบรวมและแบ่งประเภทของการจัดหอพักไว้ดังนี้

สำเนาวั ขจรศิลป์ (อ้างถึงใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2531) ได้ รวบรวมประเภทของหอพักไว้ 10 ประเภท คือ

1. Dormitory เป็นหอพักที่มีขนาดเล็ก มีวัตถุประสงค์ในการใช้เป็นที่อยู่อาศัย อบรมระเบียบวินัยนักศึกษา

2. Residential Hall เป็นหอพักขนาดใหญ่ มีบุคลากรรับผิดชอบ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่พักและอาหาร กับฝ่ายที่ปรึกษาซึ่งคอยให้คำปรึกษาแนะนำและร่วมกิจกรรมกับ นักศึกษา เพื่อพัฒนานักศึกษาทางด้านสังคม ร่างกาย จิตใจ

3. Fraternity เป็นหอพักนักศึกษาชายที่เป็นพวกมีฐานะดี มีตระกูล พวกนี้ จะ ปกครองกันเอง มีการอบรมมารยาทระเบียบวินัย เน้นการเป็นผู้ดี และการมีผลการเรียน ที่ดี รุ่นพี่จะคอยดูแลช่วยเหลือ ด้านการเรียนของรุ่นน้อง มีธรรมเนียมประเพณีในหอพักกัน เอง ซึ่งส่งเสริมทักษะในการเข้าสังคม มักมีผู้ใหญ่ดูแล 1 คน

4. Sorority เป็นหอพักนักศึกษาหญิง ซึ่งมีรูปแบบและแนวทางแบบเดียวกับ หอพักแบบ Fraternity

5. Cooperative House เป็นหอพักของนักศึกษาทุกคน ทุกคนต้องร่วมกัน รับผิดชอบหน้าที่ต่าง ๆ ในหอพักดูแลกันเอง มีระบบแบ่งงานกันทำ

6. Coeducational Housing เป็นหอพักที่จัดแบบสหเพศ คือมีทั้งนักศึกษา หญิงและนักศึกษาชายในหอพักเดียวกัน ใช้โรงอาหาร ห้องสมุด และบริเวณต่าง ๆ ด้วยกัน แต่นักศึกษาหญิง ชาย จะไม่อยู่ร่วมห้องเดียวกัน

7. Residential College เป็นหอพักขนาดใหญ่ มีตึก 3-4 หลังติด ๆ กัน

เป็นที่ตั้งของคณะวิชา ในตึกจะมีห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำงานอาจารย์ ห้องพักอาจารย์ ห้องพักนักศึกษา และที่รับประทานอาหารร่วมกัน

8. University Apartment เป็นอาคารห้องแถวสองชั้น สำหรับนักศึกษาที่มีครอบครัวเข้าอยู่อาศัย โดยเสียค่าเช่าในราคาถูกกว่า apartment เอกชน

9. Off campus Housing เป็นที่พักนอกเขตมหาวิทยาลัย เป็นของเอกชน

10. Living Learning Center เป็น Residential Hall ขนาดใหญ่ มักมีนักศึกษาชายและหญิงอยู่ร่วมกันแบบ Coeducational Housing มีชั้นเรียน ห้องฝึกงาน ห้องสมุด ห้องทำงานอาจารย์ อยู่ในอาคารนั้นด้วย นักศึกษาจะเป็นผู้ดำเนินการเองทุกอย่าง โดยมีผู้ใหญ่เป็นผู้แนะนำช่วยเหลือ

การแบ่งประเภทของหอพัก จากการรวบรวมของ สำเนาวี ชจรศิลป์ นี้ แตกต่างไปจากการแบ่งประเภทของหอพัก ตามแนวความคิดของ วิลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530) ซึ่งได้แบ่งหอพักเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 2 ประเภท คือ หอพักที่มหาวิทยาลัยจัดดำเนินการและหอพักเอกชน หอพักที่มหาวิทยาลัยจัดให้โดยสากล แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ประเภทห้องพักและอาหาร หมายถึง ลักษณะหอพักที่จัดแบ่งเป็นห้อง ๆ ให้ นิสิตนักศึกษาอยู่ โดยมีเครื่องเรือนที่จำเป็น เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ตู้ เตียง ที่นอน หมอน ปลอกหมอน ผ้าปูที่นอน บริการความสะอาด และบริการอาหารให้ด้วย บางแห่งก็อาจจะ ไม่มีบริการอาหาร หรือบริการทำความสะอาด แล้วแต่อัตราที่กำหนด

2. ประเภทห้องชุด หอพักประเภทนี้ มักจะสร้างขึ้น เพื่อ นิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิต ที่มีครอบครัวแล้ว และนำครอบครัวมาอยู่ด้วยในขณะที่ศึกษาจึงจำเป็นต้องมีห้องรับแขก ห้องครัว ห้องนอน ห้องน้ำ และห้องอื่น ๆ ตามสมควร หอพักประเภทนี้ไม่มีบริการอาหาร เพราะถือว่า ห้องชุดแต่ละชุดมีครัวของตนเองอยู่แล้ว

3. ประเภทช่วยกันทำงาน บางมหาวิทยาลัยมีนโยบายฝึกให้นักศึกษารับผิดชอบ ฝึกการเป็นพ่อบ้าน แม่บ้าน ดังนั้น จึงเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษากลุ่มละประมาณ 10 คน อยู่ในหอพักเล็ก ๆ ซึ่งจัดเป็นบ้าน 1 หลัง มีครัว ห้องรับแขก ห้องน้ำ มีเตอร์ไฟ และ

น้ำแต่ละห้อง ผู้ที่มหาวิทยาลัยรับเข้าอยู่ในหอพักประเภทนี้จะต้องช่วยกันทำความสะอาด ช่วยกันทำอาหาร โดยมีเวรทำงาน ดูแลความเรียบร้อย ค่าใช้จ่าย ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอาหาร และค่าเช่าบ้าน เจลล์กันออกแต่ละเดือนไป ผู้อยู่หอประเภทนี้จะต้องทำงาน บ้านของตนเอง ค่าใช้จ่ายจะถูกกว่าการอยู่ประเภทห้องพัก แต่จะต้องเสียเวลาทำความสะอาดบ้าน ห้องน้ำ ล้างซาม ซักกับข้าว ทำกับข้าวเอง มหาวิทยาลัยไม่มีคนควบคุม แต่วางกฎระเบียบไว้ และสามารถตรวจสอบได้เป็นครั้งคราวอีกด้วย

4. หอพักประเภทบ้านเคลื่อนที่ ในต่างประเทศนิยมบ้านเคลื่อนที่นี้จัดทุกสิ่งทุกอย่างกระทัดรัด ประหยัดเนื้อที่ สามารถบรรจุห้องรับแขก ห้องครัว ห้องน้ำ ห้องนอนไว้ในบ้าน สี่เหลี่ยมผืนผ้าเล็ก ๆ บ้านเหล่านี้เหมาะสมสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิต เพราะมีที่อยู่เป็นเอกเทศ จำลองแบบบ้านเคลื่อนที่แต่ไม่มีล้อและมีความเป็นส่วนตัวอยู่มาก

สำหรับหอพักเอกชนนั้น จัดในลักษณะของมหาวิทยาลัย แต่อาจจะมีประเภทให้เข้าห้องอาศัยในบ้านของตนเอง ให้เข้าบ้านทั้งหลัง หรือให้เข้าห้องชุดก็ได้ แล้วแต่เจ้าของที่จะจัดในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา อาจจะมีหอพักประเภทสังคมเกียรติยศ คือ พวกบ้านที่เรียกชื่อเป็นอักษรกรีกต่าง ๆ ซึ่งจะมีสมาชิกทั่วประเทศ และมีกฎเกณฑ์พิเศษในการเข้าพักในหอพักนั้น

แฟร์ไชลด์ (Fairchild อ้างถึงใน วุฒิพล สกลเกียรติ, 2524) ได้กล่าวว่า การที่สถาบันอุดมศึกษาจะจัดหอพักให้มีลักษณะที่เอื้อต่อ การเสริมคุณลักษณะของนิสิตนักศึกษา เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของสถาบันนั้น ควรจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 3 ประการ หรือที่เรียกว่า The Three 'P' S ซึ่งประกอบด้วย

1. Plant คือ สถานที่พักอาศัยที่จัดสรรความคุ้มครองแก่ผู้พักอาศัยและทรัพย์สินของเขา รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวก และเครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ด้วย สถานที่พักอาศัยควรมีการวางแผน การก่อสร้างเพื่อให้ได้รูปแบบ และลักษณะของที่พักอาศัยที่เหมาะสม และใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

2. People หมายถึง ผู้พักอาศัยในหอพัก คือ นิสิตนักศึกษาและคณาจารย์ หรือเจ้าหน้าที่ การจัดหอพักจึงต้องคำนึงถึงบุคคลเหล่านี้ โดยพยายามให้ความช่วยเหลือ

และสนับสนุน ส่งเสริม และสิ่งที่คุณควรสนใจต่อการจัดหอพักกับตัวบุคคลก็คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแก่ผู้พักอาศัย 2 ประการ คือการเปลี่ยนแปลงของบุคคลที่พักอาศัยอยู่ในหอพักมีมากน้อยเพียงใด และลักษณะของสภาพแวดล้อมจะช่วยเปลี่ยนแปลงบุคคลได้มากน้อยเพียงใด การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อาจใช้แบบสอบถามคุณภาพเป็นเครื่องมือวัดในการประเมินผล โดยอาจทำการทดสอบก่อนและหลังการพักอาศัยในหอพัก

3. Pursuits หมายถึง กิจกรรมของผู้พักอาศัยที่เกิดขึ้นภายในหอพัก ซึ่งหอพักควรจะได้สร้างบรรยากาศทางวิชาการขึ้น โดยการนำคณาจารย์เข้ามาพักอาศัยร่วมกับนิสิตนักศึกษาในหอพัก จัดห้องสมุด ห้องเรียน จัดงาน นิทรรศการ การแสดงและการอภิปราย เป็นต้น โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมอยู่เสมอ โดยผู้บริหารหอพัก อาจไปศึกษาจากสถาบันอื่น ๆ และการเชิญบุคคลภายนอกเข้ามาสังเกตและแสดงความคิดเห็น เป็นต้น การจัดกิจกรรมในหอพักควรเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่า ซึ่งสามารถชักจูงให้ผู้พักอาศัยได้มีส่วนร่วมด้วยความต้องการของตนเอง นอกจากนี้การสื่อสารในหอพักก็เป็นสิ่งสำคัญในการแจ้งข่าว ประกาศข่าวให้ผู้พักอาศัยได้ทราบถึงกิจกรรมและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหอพัก

การจัดการเรียนรู้ในหอพัก

จากปรัชญาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีจุดมุ่งหมายหลัก คือ มุ่งแสวงหาทะนุบำรุงและถ่ายทอดความรู้คู่กับคุณธรรมแก่บัณฑิต และคุณธรรมส่วนหนึ่งที่มหาวิทยาลัยมุ่งจะปลูกฝัง ได้แก่ ความรู้จักตนเอง ความรับผิดชอบ มีศีลธรรม และเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งหอพักก็เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยที่จะสามารถจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นไปตามปรัชญาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ โดยพยายามที่จะจัดหอพักให้มีความสัมพันธ์กันระหว่างการจัดที่พักอาศัยกับการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นเรื่องประสบการณ์การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย และชีวิตความเป็นอยู่ในหอพัก โดยตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานที่ว่า สภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ และสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษา สภาพแวดล้อมที่

ได้รับการจัดเตรียมอย่างดีและเข้มข้น โดยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จะช่วยอย่างมากในการส่งเสริมกิจกรรมประเทืองปัญญา และการเรียนรู้ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2531) การจัดการเรียนรู้ในหอพัก โดยใช้ประโยชน์ของที่พักอาศัยเป็นแหล่งพัฒนานิสิตให้เกิดการเรียนรู้ทั้งด้านชีวิตและวิชาการ เป็นแนวคิดที่จะพัฒนาให้หอพักเป็นศูนย์การศึกษาและอาศัย (Living Learning Center) ซึ่งควรมีลักษณะดังนี้

1. มีกิจกรรมที่พัฒนานิสิตนักศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาด้านบุคลิกภาพ ด้านวิชาการ ด้านลักษณะนิสัย กิริยามารยาท การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ควรมีคณะกรรมการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ นิสิตนักศึกษาที่อาศัยอยู่ในศูนย์การศึกษาและอาศัย บุคลากร นิสิตนักศึกษาและนักแนะแนว กิจกรรมต่าง ๆ อาจใช้เวลาในช่วง 20.00 - 21.00 น. หรือวันเสาร์ เพื่อพัฒนาให้นิสิตนักศึกษาได้เจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งนั้น
2. มีบุคลากรนิสิตนักศึกษา ประจำอยู่ในศูนย์การศึกษาและอาศัย เพื่อให้บริการการให้คำปรึกษาแนะแนว ในช่วงเวลา 18.00 - 20.00 น.
3. จัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ที่ส่งเสริมพัฒนาการของนิสิตนักศึกษาในศูนย์การศึกษาและอาศัย เช่น ห้องรับแขก ห้องสัมมนา ห้องอ่านหนังสือ ห้องประชุมสัมมนา กลุ่มย่อย ห้องสมุดประจำหอพัก ที่สำหรับจำหน่ายเครื่องดื่ม ของว่าง และของใช้กระจุกกระจิกสำหรับชีวิตประจำวัน ห้องอเนกประสงค์ เป็นต้น
4. ประสานงานกับฝ่ายวิชาการ และฝ่ายกิจกรรม เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป้าหมายในการพัฒนานิสิตในด้านต่าง ๆ เช่น จัดการสอนซ่อมเสริม หรือวิชาที่นิสิตสนใจที่จะเรียนรู้ นอกเหนือไปจากหลักสูตรที่กำหนดให้ในมหาวิทยาลัย
5. สนับสนุนและส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาในศูนย์นี้ จัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยผ่านการพิจารณาเห็นชอบของคณะกรรมการศูนย์ ซึ่งจะสนับสนุนกิจกรรมในรูปแบบของการประสานงาน อำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะเป็นไปได้ เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาใช้ความสามารถพิเศษ เพื่อการแสดงออกในกิจกรรมต่าง ๆ ที่นิสิตนักศึกษาช่วยกันจัดขึ้น

6. ดำเนินโครงการที่จะเป็นประโยชน์ต่อนิสิตนักศึกษา เป็นระยะ ๆ เช่น การ ตักบาตร ฟังเทศน์ และนั่งสมาธิ

7. จัดให้มีวิทยากรบรรยายให้ความรู้เป็นครั้งคราว เช่น ให้มีวิทยากรบรรยาย เรื่อง ความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน มารยาทไทย การพัฒนาบุคลิกภาพ การพูดในที่ชุมชน

8. จัดให้มีการฉายภาพยนตร์สารคดี ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้ ความคิด ของนิสิตนักศึกษา

9. จัดให้มีการประเมินผลกิจกรรม และโครงการที่จัดขึ้นว่ามีผลต่อการพัฒนา นิสิตนักศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น เพียงใจ ความรู้การศึกษา วิจัย เปรียบเทียบพัฒนาการของผู้ที่ อยู่ในศูนย์การศึกษาและอาศัย กับผู้ที่มิได้อยู่

ลักษณะของศูนย์ศึกษาและอาศัย น่าจะเป็นศูนย์ที่จำลองลักษณะของสังคมที่ดีที่นิสิต นักศึกษาจะต้องไปเผชิญในอนาคต มาอยู่ในมหาวิทยาลัย เพื่อฝึกและเตรียมนิสิตให้เผชิญ กับสภาพที่อาศัยที่สะอาด เป็นระเบียบ ถูกลักษณะ ได้อยู่ในสังคมที่ดี จิตใจงดงาม ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน และเห็นประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2528)

การจัดหอพักแบบศูนย์การศึกษาและอาศัยนี้ ในต่างประเทศก็ได้มีการจัด เช่น ที่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ในมหาวิทยาลัยอินเดียน่า โดยที่ในศูนย์นี้จะมีนักศึกษาระดับปริญญาตรี พร้อมด้วยคณาจารย์ และครอบครัวอาศัยอยู่ในศูนย์นี้กิจกรรมที่จัดจะมีจุดมุ่งหมาย เพื่อดำรง รักษาสภาพการดำรงชีวิตที่ดี และสร้างสรรค์ให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ร่วมกิจกรรมใน ศูนย์ เน้นการส่งเสริมมิตรภาพอย่างเป็นกันเอง ระหว่างเพื่อน การสนทนา การอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างไม่เป็นทางการ และบทบาทที่ เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ ซึ่งเกิดจากความคิด วางแผนลงมือปฏิบัติของนักศึกษาในหอพักเอง ภายใต้อาการช่วยเหลือแนะนำของฝ่ายบริหารศูนย์ และผู้ช่วยอนุสาสก์ สมาชิกทุกคนของศูนย์ จะต้องมีส่วนร่วมผูกพันกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ ส่วนการบริหารหอพัก อยู่ใน รูปของคณะกรรมการปกครองหอพัก (Board of Governors) ซึ่งประกอบด้วยหัวหน้า นักศึกษาหอพักเป็นประธาน และมีคณะกรรมการช่วยการปกครอง ช่วยกันควบคุมดูแลการเงิน

และจัดสรรเงินเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนเรื่องระเบียบวินัยของหอพัก จะดูแลโดยคณะกรรมการนักศึกษาบุคลากร (Student Indicial Board) และในแต่ละชั้น(Floor) หรือแต่ละหน่วย (Unit) หอพัก จะมีสำนักงานคอยควบคุมดูแลเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยเหมาะสม และรายงานเรื่องราวต่าง ๆ ไปยังคณะกรรมการกลางหอพัก (Dormitory Wide Board) อีกต่อหนึ่งด้วย (หัสตินท์ เซวานปรีชา, 2527)

มหาวิทยาลัยในต่างประเทศพยายามที่จะจัดหอพัก เพื่อให้เป็นศูนย์การศึกษาและอาศัย จัดโปรแกรมการศึกษาภายในหอพักให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย และการพัฒนาตนเองของนิสิตนักศึกษา ด้วยการใช่วิธีการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้มากที่สุด ดังที่ วิลสัน กล่าวไว้ว่า ศูนย์การศึกษาและอาศัยในหอพักนั้น จะเสริมสร้างให้นิสิตนักศึกษาเกิดความรู้สึกว่า การเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และนำไปสู่ความเข้าใจตนเองและสังคมที่อยู่อาศัย (Wilson, 1968 อ้างถึงใน ศรีรัตน์ จันทรสมวงศ์, 2530) ได้มีการทดลองจัดหอพักในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้น เช่น วิทยาลัย Justin Morrill มหาวิทยาลัยแห่งรัฐมิชิแกน (Blackman อ้างถึงใน วุฒิพล สกลเกียรติ, 2524) ซึ่งได้จัดตั้งหอพักชั้นใหม่ โดยมีโครงสร้างของหอพักแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นหอพักนิสิตนักศึกษาชาย ส่วนที่เป็นหอพักนักศึกษาหญิง และศูนย์ ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างหอพักทั้งสองในศูนย์ประกอบด้วย บาร์ ห้องอาหาร ห้องนันทนาการห้องเรียน ห้องทดลองวิทยาศาสตร์ และเจ้าหน้าที่ห้องประชุมและห้องสมุด การทดลองครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะพยายามยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ในด้านวัฒนธรรม และสติปัญญาแก่ผู้พักอาศัย โดยจัดห้องสมุด ห้องทำงานของสถานนิสิตนักศึกษา ห้องให้คำปรึกษา ที่ทำการของอาจารย์ที่ปรึกษา การเปิดวิชาเรียนในหอพัก และกิจกรรมร่วมหลักสูตร โดยนิสิตนักศึกษาทั้งชาย และหญิงจะใช้สถานที่ที่ศูนย์นี้ร่วมกันการจัดโครงการดังกล่าว เป็นผลดีต่อการศึกษาในหอพักเป็นอย่างมาก นิสิตนักศึกษาให้ความสนใจต่อกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี มากกว่างานที่จัดขึ้นในมหาวิทยาลัย ตลอดจนความภาคภูมิใจในผลการเรียนของเขา ถึงแม้ว่าผลการเรียนของเขา จะไม่แตกต่างจากนิสิตนักศึกษาในหอพักธรรมดาก็ตาม โครงการดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความพยายามของมหาวิทยาลัย ในการสร้างหอพักให้เป็นสถานที่ที่จะช่วยพัฒนาสติปัญญา และความรู้ให้สัมพันธ์

กับการเรียนของนิสิตนักศึกษาภาษาในมหาวิทยาลัย เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการเรียน นอกจากนั้นยังเป็นนวัตกรรมใหม่ในการจัดการศึกษาอีกด้วย

ส่วนในประเทศไทยยังไม่มีการพัฒนาหอพักนักศึกษา เพื่อสนับสนุนการเรียนในมหาวิทยาลัยอย่างจริงจังเหมือนในต่างประเทศ เคยมีการจัดเป็นหอนอนในโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงที่ประสานมิตร ซึ่งปัจจุบันได้ยกเลิกไปแล้วนั้นใช้วิธีการให้นักศึกษาจัดการอยู่และปกครองกันเองแบบ Dormitory และแบบลูกเสือ (Boy Scout System) โดยจัดแบ่งนักเรียนเป็นหมู่ ๆ แต่ละหมู่ขึ้นอยู่กับอาจารย์ ซึ่งเป็น Advisor เพื่อให้นักเรียนได้ใกล้ชิดกับอาจารย์ในโรงเรียนมากขึ้น เพื่ออาจารย์จะได้ช่วยแก้ปัญหาของนักเรียน และยังเป็นการสนับสนุนและอบรมความประพฤติ และวัฒนธรรมอันดีงามให้กับนักเรียนด้วย (สาโรช บัวศรี, ม.ป.ป.) และการขยายตัวของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยมากกว่า การขยายตัวด้านงานหอพัก สถาบันจึงต้องมีนโยบาย หลักเกณฑ์เพื่อกำหนดสิทธิการอยู่หอพักของนักศึกษา โดยทั่วไปสถาบันอุดมศึกษาจะแต่งตั้งกรรมการ เพื่อพิจารณานักศึกษาเข้าพักอาศัยในหอพัก ซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่หอพัก และนักศึกษาซึ่งเป็นกรรมการหอพัก (สำเนา ๖ ขจรศิลป์, 2525)

อาคารสถานที่ของหอพัก

หอพักนักศึกษาของมหาวิทยาลัยควรจะเป็นสถานที่ที่ให้ความปลอดภัยกับผู้พักอาศัย สามารถเดินทางไปได้ตลอด 24 ชั่วโมง สามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น เครื่องซักผ้า โทรทัศน์ ฯลฯ ไว้ให้บริการ ในการวางแผนการก่อสร้างหอพัก จึงควรมีบุคคลในฝ่ายต่าง ๆ เข้าร่วมประชุมวางแผนร่วมกันเพื่อให้ได้รูปแบบ ลักษณะของที่พักอาศัยที่เหมาะสมและใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ หอพักที่ดีนั้นควรตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสม สะดวกในการเดินทาง ไม่อยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม โรงงาน หรือสถานเริงรมย์ต่างๆ ควรอยู่เป็นเอกเทศ มีรั้วรอบขอบชิด มีบริเวณกว้างขวางพอสมควร มีสนามหญ้าและที่นั่งเล่น ตัวอาคารควรวางในทิศทางที่เหมาะสมในการที่

จะจับแสงแดดและทิศทางลมเพื่อสุขภาพพลานามัยของผู้พักอาศัย ลักษณะของหอพักควรจะต้องมีการปรับปรุงได้ เช่น มีฝาผนังที่เคลื่อนย้ายได้ เครื่องแต่งห้อง ไม้ติดผนัง เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษามีสิทธิ์ที่จะจัดสิ่งของภายในห้อง ตามความต้องการได้ ส่วนห้องรับแขกควรอยู่ด้านหน้าของตัวอาคาร มีชุดรับแขก หนังสือพิมพ์ ห้องน้ำ ห้องส้วม ต้องสะอาด และมีจำนวนเพียงพอสำหรับผู้พักอาศัย นอกจากนี้ ควรมีห้องอาหารและห้องครัว มีบริการด้านสังคม สันทนาการ มีห้องนั่งเล่น ห้องกีฬาในร่ม (รัตนา ประเสริฐกุล อ้างถึงใน ศรีรัตน์ จันทร์สมวงศ์, 2530) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ อีสระ ปั้นชุด (2515) ที่ว่า หอพักที่ดีควรตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสม สะดวกแก่การไปมา อยู่ใกล้สถานศึกษา ไม่อยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม ภายในหอพักกว้างขวางพอสมควร มีที่พักผ่อนหย่อนใจ ภายในหอพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก แสงแดดส่องได้ ห้องน้ำสะอาด และมีเพียงพอสำหรับผู้พักลักษณะของหอพักที่ดีจะต้องมีลักษณะที่สนองความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้พักอาศัย มีการป้องกันอุบัติเหตุ และมีการป้องกันโรคติดต่อภายในที่พักอาศัย ซึ่งจะทำให้ผู้พักอาศัยมีสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและจิตใจในทางตรงข้าม ถ้านักศึกษาค้นเคส หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมทางด้านอาคารสถานที่ ที่ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย นานเข้าก็จะเกิดความเคยชินจนเป็นนิสัย ทำให้นักศึกษาเป็นคนที่ไม่มีระเบียบวินัยได้ (สำเนา, ขจรศิลป์ 2524)

การบริหารหอพัก

ในเรื่องการบริหารหอพักนี้ สำเนา ขจรศิลป์ (2525) ได้แบ่งการบริหารงานหอพักออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายจัดการและฝ่ายที่ปรึกษา ฝ่ายจัดการจะทำหน้าที่คล้ายฝ่ายจัดการโรงแรม เช่น ในหอพักนักศึกษาแต่ละหลังจะมีผู้จัดการใหญ่รับผิดชอบทั้งหมด และมีผู้จัดการฝ่ายที่พัก และผู้จัดการฝ่ายอาหาร ฝ่ายที่ปรึกษา (head advisor) หนึ่งคนซึ่งโดยทั่วไปจะได้รับการศึกษาระดับปริญญาโท สาขากิจการนักศึกษา (student affairs) หรือสาขาให้คำปรึกษา (counseling) ทำหน้าที่รับผิดชอบด้านความเป็นอยู่ทั่วไป ด้านวินัยและการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาหอพัก หอพักจะมีที่ปรึกษา (advisor) อีก

จำนวนหนึ่ง โดยทั่วไปจะมีที่ปรึกษา 1 คน : นักศึกษา 300 คน เพื่อทำหน้าที่ช่วยหัวหน้าที่ปรึกษา (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2531)

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2528) กล่าวว่า ระบบบริหารงาน หอพัก ของมหาวิทยาลัยใหญ่ ๆ คงจะแบ่งได้เป็น 2 สำนักงาน คือสำนักงานหอพักมหาวิทยาลัย และสำนักงานประจำแต่ละหอพัก

ก. สำนักงานใหญ่ มีหน้าที่ ดังนี้

1. ชุรการ รับใบสมัคร โต้ตอบจดหมาย จัดหอพัก จัดคู่คนเข้าอยู่
2. บุคลากร ดูแลเจ้าหน้าที่ คนงาน ภารโรง ช่างเทคนิคที่ทำงานเกี่ยวกับหอพัก
3. สวัสดิการบริการต่าง ๆ
4. การเงิน เก็บเงิน ออกใบเสร็จ คั้นเงินค่าประกัน รับเรื่องขอ ผ่อนผันการชำระเงิน
5. ซ่อมแซมและบำรุงรักษา อุปกรณ์ ไฟ น้ำ สนามหญ้าและอาคารสถานที่

ข. สำนักงานย่อยประจำแต่ละหอพัก

หอพักแต่ละหอควรมีสถาบันงานประจำแต่ละหอพัก เพื่อให้ความสะดวกสบายต่าง ๆ แก่ผู้อยู่ มีเจ้าหน้าที่ประจำหอพักอย่างน้อย 1 คน เพื่อเป็นผู้ประสานงานระหว่างสำนักงานใหญ่และสำนักงานประจำแต่ละหอพัก เจ้าหน้าที่นั้นควรจะทำางานเต็มเวลา และไม่ควรถือเป็นอาจารย์ มีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

1. ติดต่อ ประชาสัมพันธ์
2. ทำางานชุรการ รับใบสมัครเข้าอยู่หอพัก ประสานงานกับ สำนักงานใหญ่
3. ควบคุมคนงาน ภารโรง และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ
4. คุมกุญแจหอพักทั้งหมด
5. ดูแลอุปกรณ์ต่างๆ ในหอพัก เช่น เครื่องกีฬาในร่ม เครื่องกีฬากลางแจ้ง

และอุปกรณ์ในหอพัก ในส่วนของอาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัยนั้น หอพักอาจจะขอความร่วมมือ ให้อาจารย์มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สำคัญ เป็นครั้งคราว โดยทางหอพักจัดเป็นเงินพิเศษให้ ส่วนคณะกรรมการนักศึกษาในหอพักนั้น ควรจะประกอบด้วยหัวหน้าหอพัก และมีกรรมการในตำแหน่งต่าง ๆ อีก เพื่อทำหน้าที่จัดสวัสดิการที่นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการ (สำเนาวิ ขจรศิลป์, 2525)

ในส่วนของคุณสมบัติของบุคลากรหอพัก หรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบควรจะเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยไมตรี มีมนุษยสัมพันธ์ มีความเมตตา กรุณา ยินดีที่จะช่วยเหลือ เข้าใจผู้อื่น ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ (บราวน์ และคณะ อ้างถึงใน ศรีรัตน์ จันทรสมวงศ์, 2530) เช่นเดียวกับ ทองเรือน อมรัชกุล (2525) ที่ได้กล่าวไว้ว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับอาหารและหอพักนั้นจะต้องมีพื้นฐานด้านการให้คำปรึกษาเฉพาะสาขา เช่น โภชนาการ และสามารถทำการวิจัยประเภทสถาบัน (Institutional Research) ได้ด้วย ทั้งจะต้องทำงานเป็นนักการศึกษาโดยทั่วไป ที่ให้การอบรมสั่งสอนแก่นักศึกษา เมื่ออยู่ในโรงอาหารหรือหอพักอีกด้วย

ในด้านการปกครอง และภาวะเบี่ยงของหอพักในชุดแรก ๆ นั้น ดังได้กล่าวแล้ว มีลักษณะเป็นแบบพ่อปกครองลูก หอพักนักศึกษาหญิงอาจจะมีการระเบียบวินัยเคร่งครัดมากกว่าหอพักนักศึกษาชาย แต่สังคมในปัจจุบันซึ่งสถานการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป คือ มีความเป็นอิสระ เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ผู้บริหารมองเห็นความสำคัญของหอพักในการที่จะช่วยพัฒนานักศึกษามากขึ้น จึงมีการเลือกตั้งคณะกรรมการนักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการบริหารหอพักภายใต้การดูแลของอนุสาสก์หอพัก (เขาวลัดขันธ์ คัดในภาส, 2523) ซึ่งอนุสาสก์หอพักนี้ควรจะเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ให้ความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้พักอาศัย มีเวลาให้ปรึกษาคounsel (ศรีณีย์ คำวิสุต, 2517) ภาวะเบี่ยงต่างๆ ของหอพัก ควรปรับปรุงให้ทันสมัยและอยู่ในลักษณะปฏิบัติได้ ควรยกเลิกระเบียบต่าง ๆ ที่ขัดต่อการส่งเสริมให้นักศึกษาได้เป็นผู้ใหญ่ เช่น การบังคับเวลากลับเข้าสู่หอพัก เป็นต้น (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2528) ในส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของมหาวิทยาลัย ควรจะให้นักศึกษาที่อยู่ในหอพักได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ข้อบังคับรวมทั้งนโยบายเกี่ยวกับความเป็นอยู่ ภายใน

หอพัก โดยอาจจะจัดตั้งเป็นคณะกรรมการประจำหอพักเพื่อการปกครองตัวเองของนิสิต จัดงานในหอพักให้เป็นระบบ (System Approach) รวมทั้งให้มีการจำแนกลักษณะงาน (Job Description) ของเจ้าหน้าที่ และกรรมการแต่ละชุดให้เด่นชัดด้วย (ทองเวียน อมรัชกุล, 2525) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Williamson (อ้างถึงใน ศรีรัตน์ จันทรสมวงศ์, 2530) ว่ากฎระเบียบของหอพักที่ดี ควรมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน และให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการร่าง กฎ ระเบียบ ของหอพักด้วย เพราะนอกจากจะเป็นที่ฝึกแล้วควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารงานในด้านต่าง ๆ ของหอพัก เพื่อช่วยให้บรรยากาศการอยู่ร่วมกันของนิสิตนั้น เอื้อต่อการพัฒนานิสิตผู้อยู่อาศัยอย่างแท้จริง และกฎระเบียบที่ร่างขึ้นนั้น ก็จะนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

การจัดบริการและสวัสดิการ

ในการจัดบริการ และสวัสดิการของหอพักนิสิตนักศึกษา นั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึง คือ จะต้องสนองความต้องการ ทั้งด้านร่างกาย และจิตใจของนิสิตนักศึกษาที่พักอาศัยอยู่ในหอพัก ให้ความปลอดภัย ถูกสุขลักษณะและควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ เครื่องซักผ้า โทรศัพท เครื่องจำหน่ายอาหารว่างและเครื่องดื่มไว้บริการ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ควรจะต้องมีความสะอาด เรียบร้อย พร้อมใช้งานได้อยู่เสมอ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2531) ในเรื่องของการบริการด้านอาหารของหอพักมหาวิทยาลัย ก็ควรจะต้องให้ประกันในด้านความสะดวก รวมถึงผู้ประกอบอาหาร เครื่องมือ เครื่องใช้ในการประกอบอาหาร และควรจะต้องมีผู้สำเร็จการศึกษาทางบริหารธุรกิจ นักโภชนาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารมาเป็นผู้ทำการนิเทศด้วย หอพักจะต้องจัดให้มีส้วมอยู่ประจำบ้าน ห้องรับแขก ห้องนั่งเล่น พร้อมเครื่องรับวิทยุ หนังสือพิมพ์ และน้ำดื่ม ห้องเล่นกีฬา ห้องสมุด ซึ่งมีหนังสือพอที่จะให้นักศึกษาใช้ในการค้นคว้าได้พอสมควร หน่วยงานอื่น ๆ เช่น ศูนย์การให้คำปรึกษา ก็ควรจะได้จัดสำนักงานสาขามาประจำอยู่ในหอพัก เพื่อให้บริการแก่นิสิตในหอพักด้วย ควรจัดให้มีโครงการศึกษาและ

ทำงาน (work study program) เพื่อช่วยนิสิตนักศึกษาที่มีความจำเป็นเรื่องการเงิน รวมทั้งเป็นที่ฝึกงานของนิสิตนักศึกษาด้วย (ทองเรือน อมรัชกุล, 2525) ซึ่ง เขาवलัษณ์ คัดโนภาส (2523) ได้กล่าววว่า หอพักในประเทศไทยนั้น มหาวิทยาลัยจะจัดห้องสมุด ห้อง common room ห้องปฐมพยาบาลไว้ตามหอพัก แต่สภาพของสถานที่ดังกล่าว ยังต้องการ การเอาใจใส่ดูแล และปรับปรุงอีกมาก เช่น หนังสือในห้องสมุดมีน้อย ห้องเล็กคับแคบ ห้องปฐมพยาบาลที่ยังจัดได้ไม่เหมาะสมเท่าที่ควร มหาวิทยาลัยส่วนมากก็ได้พยายามจัด สนามกีฬา ให้นักศึกษาได้ใช้ในเวลารว่าง ซึ่งก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ และการ บริการอีกด้านหนึ่งที่สำคัญ แต่มักจะถูกมองข้ามไปคือ สวนหย่อมและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ในบริเวณหอพัก

ส่วนอัตราค่าบริการของหอพักนักศึกษานั้น สำเนาวัล ขจรศิลป์ (2525) ได้กล่าว ว่า หอพักนักศึกษาของสถาบันการศึกษาในประเทศไทย โดยทั่วไปจะเก็บค่าบริการหอพัก ในราคาต่ำกว่าหอพักเอกชนถึงประมาณ 3 เท่าตัว สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ที่มี หอพักบริการให้แก่นักศึกษาทุกแห่ง จะต้องนำเงินจากหมวดอื่นมาใช้ในกิจการหอพัก ทำให้ บริการในหอพักมีน้อยกว่าหอพักในต่างประเทศ บุคลากรงานหอพักนักศึกษา จึงมีจำนวนไม่ มาก และส่วนใหญ่มิได้จัดอาหาร เพื่อบริการนักศึกษาด้วย เกี่ยวกับอัตราค่าบริการของ หอพักนักศึกษานี้ คณะกรรมการกิจการนิสิตนักศึกษา (committee on Student Personnel Work อ้างถึงใน ศรีรัตน์ จันทรสมวงค์, 2530) ได้รายงานวว่า หอพัก ควรจะสามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยเก็บค่าบริการที่พักอาศัยในราคาพอสมควร เพื่อ นำมาจัดบริการแก่ผู้พักอาศัยได้อย่างเหมาะสม สำหรับเงินกำไรที่ได้ ควรนำมาใช้จ่ายใน การช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการจัดสอนภาษา ในหอพักด้วย

การจัดกิจกรรมหอพัก

ในการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ นิสิตนักศึกษา

ในฐานะที่เป็นผู้จัดดำเนินการ อาจารย์ในฐานะที่ปรึกษาและผู้สนับสนุน และสถาบัน การศึกษาในฐานะผู้สนับสนุน และส่งเสริม กิจกรรมนิสิตนักศึกษาแต่ละประเภท จึงได้รับความนิยมนาน้อยแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความสนใจของนิสิตนักศึกษา คณาจารย์ สถาบัน อุดมศึกษา และภาวะของสังคม (จินตนา ชูนิพันธ์, 2525) กิจกรรมที่จัดจะต้องสอดคล้อง กับความต้องการในการพัฒนาตนเองของนักศึกษา ให้สัมพันธ์กันระหว่างกิจกรรมทั้งในและ นอกชั้นเรียน ต้องสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นภายนอกรั้วมหาวิทยาลัยด้วย คือผสมผสานระหว่าง การเรียนกับสังคม กิจกรรมนั้น ควรสนับสนุนให้นักศึกษามีความเป็นผู้ใหญ่ มีวุฒิภาวะ และสามารถนำประสบการณ์นั้นไปใช้ในชีวิตรจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พรชูลี อาชวอรุณ, 2525) นอกจากนี้กิจกรรมที่จัดควรจะได้สร้างบรรยากาศทางวิชาการ โดยยกย่อง คณาจารย์เข้ามาพักอาศัยร่วมกับนิสิตนักศึกษาในหอพัก จัดห้องสมุด ห้องเรียน จัดงาน นิทรรศการ การแสดง การอภิปราย เป็นต้น ซึ่งโครงการดังกล่าวควรจะได้มีการปรับปรุง ให้เหมาะสมอยู่เสมอ โดยผู้บริหารหอพักอาจไปศึกษางานจากสถาบันอื่น หรือเชิญบุคคล ภายนอกเข้ามาสังเกตและแสดงความคิดเห็น เป็นต้น กิจกรรมที่จัดต้องไม่ยึดตามความต้องการ ของผู้พักอาศัยเสมอไป ถ้ากิจกรรมนั้นมุ่งไปในด้านความสนุกสนานอย่างเดียว โดยลด ทางด้านวิชาการลง ซึ่งผิดไปจากวัตถุประสงค์ของสถาบัน ที่ต้องการพัฒนาสติปัญญาและ ความสามารถของนิสิตนักศึกษา เพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะอย่างสมบูรณ์ในสังคม กิจกรรม ที่จัดขึ้นในหอพัก เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาในด้านต่าง ๆ อาจจัดไว้ดังนี้

1. กิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกัน และฝึกความเป็นประชาธิปไตย ใน สถาบันอุดมศึกษา โดยสนับสนุนให้มีการเลือกกรรมการนิสิตนักศึกษาประจำหอพัก มีการ ประชุมปรึกษาหารือ ในการที่จะจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในหอพัก เช่น ฉายภาพยนตร์สารคดี ต่าง ๆ ในวันสัปดาห์ ซึ่งอาจจะจัดให้ฟรี หรือเสียค่าใช้จ่ายบ้างเล็กน้อย
2. กิจกรรมส่งเสริมกีฬา หอพักควรจัดหาอุปกรณ์และสถานที่สำหรับเล่นกีฬาไว้ โดยหาอาสาสมัครที่จะสอนกีฬาต่าง ๆ ให้ เช่น จัดห้องสำหรับฝึกกายบริหาร โยคะหรือ กิจกรรมเข้าจังหวะ ควรมีสนามเทนนิส สนามบาสเกตบอล วอลเลย์บอล ไว้ให้นิสิตออก กำลังกาย

3. กิจกรรมส่งเสริมวิชาการ หอพักอาจจัดห้องสำหรับศึกษา มีห้องสมุดที่มีหนังสือที่จำเป็น มีอุปกรณ์โสตทัศนศึกษาสำหรับให้นิสิตยืม เช่น เครื่องบันทึกเสียง หรืออาจมีห้องสำหรับโทรทัศน์วงจรปิด ดูวิดีโอ ทำให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสทบทวนวิชาการที่ได้ศึกษา นอกชั้นเรียนได้ นอกจากจัดสถานที่ให้อ่านนวนิยายต่อบรรยากาศทางการศึกษาแล้ว กิจกรรมส่งเสริมวิชาการอาจจัดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เชิญวิทยากรมาพูดในหัวข้อต่าง ๆ ทบทวนวิชาบางวิชาที่ยากเป็นครั้งคราว โดยเชิญอาจารย์มาสอนหรือนิสิตนักศึกษาสอนกันเอง มีการสนทนาวิชาการระหว่างนิสิตกับอาจารย์ จัดทำเอกสารประกอบวิชาการ ฯลฯ

4. กิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ความสามารถพิเศษเฉพาะตัวเช่น กิจกรรมราตรี ละคร ศิลปะ หรือกิจกรรมดนตรีต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อยู่ในหอพัก ซึ่งมาจากภูมิภาคต่าง ๆ กัน ได้รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณีของจังหวัด ที่แตกต่างกันออกไป ทั้งอาหาร เพลง การแต่งกาย การละเล่น ศิลปะพื้นบ้าน เป็นต้น

5. กิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัย เช่น การฝึกหนีไฟ กิจกรรมเปิดหอ สนับสนุนให้มีการตกแต่งห้องพักด้วยอุปกรณ์ราคาถูกลงแต่สวยงาม สะอาด และเป็นระเบียบเรียบร้อย นอกจากนี้อาจจะให้กรรมการประจำหอพักคอยสอดส่องดูแล ตักเตือน และมีการประชุมเสนอข้อคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นในด้านระเบียบวินัยและการสร้างระเบียบวินัยในตนเอง

6. กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เพื่อปลูกฝังนิสัยการเสียสละและการนึกถึงผู้อื่น เพื่อจะได้เป็นบุคคลที่พึงประสงค์ของสังคม กิจกรรมที่จัด อาจจะเป็นกิจกรรมทำความสะอาดบริเวณสถานศึกษา จัดตกแต่งสวน ปลูกต้นไม้ในหอพักหรือในมหาวิทยาลัย กิจกรรมสอนหนังสือให้แก่เด็ก ๆ ลูกภารโรง และกิจกรรมอื่น ๆ ตามที่นิสิตนักศึกษามีความถนัดและสนใจ

นอกจากนี้อาจจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ การแนะนำการใช้เวลาที่ถูกต้องการอบรมศีลธรรม จรรยา อบรมมารยาท และการวางตัวในการสมัครงาน ฝึกการปฏิบัติตนให้เป็นสุภาพบุรุษ สุภาพสตรี รู้จักรมารยาทของสังคม มารยาทในการนั่ง ยืน นอนหรือการรับประทานอาหาร ฯลฯ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2528)

ในการจัดกิจกรรมทางวิชาการนั้น ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2526) ได้ให้ความเห็น

ว่า ปริมาณของคนเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการนั้น มีความสำคัญน้อยมาก และถ้าเป็นกิจกรรมเพื่อวิชาการอย่างแท้จริงแล้ว แม้มีคนเข้าร่วมเพียง 10-20 คน ก็สามารสร้างสรรวิชาการขึ้นมาได้ และจะได้เป็นอย่างดีด้วย ส่วนกิจกรรมการรับน้องใหม่หอพักของนักศึกษารุ่นนั้นควรเน้นเรื่องของการรัก ความอบอุ่นใจ และความมั่นคงทางจิตใจเป็นหลักสำคัญ เพื่อเป็นการลดความกลัว ความวิตกกังวลอันเนื่องมาจากปัญหาการปรับตัว ในด้านต่าง ๆ ซึ่งอาจจะนำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิตได้ (วิไลวิจส์ ฤกษ์ฤดี และคณะ, 2525) ประเภทของกิจกรรมที่หอพักนิสิตจัดในปัจจุบัน ส่วนมากจะเน้นหนักด้านบันเทิง ซึ่งได้แก่ การรับน้องใหม่ บายศรีสู่ขวัญ รื่นเริงข้าวทอง งานวันขึ้นปีใหม่ จัดรีชมงานฟุตบอลประเพณี และร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีการจัดสัมมนาระหว่างคณะกรรมการนิสิตหอพัก จัดกิจกรรมพบปะสังสรรค์ระหว่างผู้บริหารและอาจารย์กับนิสิตหอพัก จัดประชุมนิสิตทั้งหอพัก จัดงานคืนสู่เหย้าร่วมกับชมรมนิสิตเก่าหอพัก (ฝ่ายกิจการนิสิต, 2529) การจัดกิจกรรมของหอพักส่วนมากเป็นกิจกรรมแบบปิดอยู่ในหอพัก ซึ่งกำลังพัฒนาสู่การจัดกิจกรรมที่เปิดให้คนข้างนอกเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเข้ามาร่วมกับคนภายนอกมากขึ้น แต่ในการจัดกิจกรรมยังประสบปัญหาด้านขาดความร่วมมือในการจัดการอยู่มาก (ศรีรัตน์ จันทรส์มวงศ์, 2530)

การพิจารณานิสิตนักศึกษาเข้าพักอาศัยในหอพัก

เนื่องจาก การที่หอพักมีไม่เพียงพอกับความต้องการของนิสิตนักศึกษา สถาบันจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์ เพื่อกำหนดสิทธิการอยู่หอพักของนิสิตนักศึกษา โดยทั่วไปผู้ที่มิสิทธิเข้าพักอาศัย มักจะเป็นผู้ที่มีความจำเป็น เช่น ฐานะยากจน มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด เป็นนักศึกษาของสถาบัน เป็นนักกีฬาต้องทำกิจกรรมที่นอกเหนือจากเวลาปกติ โดยสถาบันจะแต่งตั้งกรรมการเพื่อพิจารณาการเข้าพักอาศัยของนิสิตนักศึกษาซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่หอพักและนิสิตนักศึกษา วิธีการจัดนิสิตนักศึกษาเข้าหอพักโดยทั่วไปอาจจะถือหลักให้นักศึกษารุ่นเดียวกัน เรียนสาขาเดียวกัน มาจากภูมิลำเนาคล้ายคลึงกัน เรียงอยู่ด้วยกัน นอกจากนี้

อาจใช้วิธีจับสลาก โดยยึดหลักที่ว่า การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มนิสิตนักศึกษา ที่มีภูมิหลังต่างกัน เรียนวิชาต่างกัน เป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของการศึกษา (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2531)

จำนวนสมาชิกในแต่ละห้อง โดยสภาพของหอพักที่จัดแบ่งเป็นห้องๆ ถ้าเป็นหอพักของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี มักจะให้ห้องพักห้องละ 3 - 4 คนเพราะโดยธรรมชาติแล้วจะชอบกลุ่มเพื่อน ชอบเอะอะสนุกสนานเฮฮา ส่วนห้องของนักศึกษานิสิตรระดับบัณฑิตศึกษา ส่วนใหญ่มักจะเป็นห้องเดี่ยว เพราะต้องการความสงบเงียบ เพื่อการอ่านหนังสือ ทำรายงาน และเรียนอย่างหนัก (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2528)

หอพักกับพัฒนาการของนิสิตนักศึกษา

อาจกล่าวได้ว่า หอพักเป็นสถานที่ที่ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในตัวนิสิตนักศึกษาได้อย่างมากแห่งหนึ่ง เพราะเวลาที่นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน และการอยู่ที่มหาวิทยาลัยแล้วเวลาที่เหลือ ซึ่งอย่างน้อยหนึ่งในสามของเวลานั้นจะอยู่ในหอพัก (Wrenn, 1951 อ้างถึงใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2531) หอพักจึงเปรียบเสมือนบ้าน ที่นิสิตนักศึกษาได้มาอยู่และเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน การอยู่ร่วมกันในหอพัก นอกจากจะช่วยให้นิสิตนักศึกษาได้รู้จักตนเองแล้ว ยังได้พัฒนาความสามารถทางสังคม ในการติดต่อปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย โดยได้เรียนรู้ความจริงเกี่ยวกับสิทธิของผู้อื่น เรียนรู้ที่จะเห็นอกเห็นใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความอดทน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรัก และความเข้าใจในเพื่อนมนุษย์ นิสิตนักศึกษาจะกล้าพูดกล้าแสดงออก เมื่อมีความรู้สึกไว้วางใจและมั่นใจเพื่อนในกลุ่มว่า มีพฤติกรรมตามที่ตนคาดหวังหรือยอมรับตน และลักษณะของการพักอาศัยร่วมกันเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ดูหนังสือร่วมกัน ถกปัญหาเกี่ยวกับการเรียนร่วมกัน (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2531)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานหอพักนิสิตนักศึกษา

มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหอพักนิสิตนักศึกษาในด้านต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

ก. งานวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของนักศึกษาหอพัก

จากการศึกษาลักษณะของนิสิตหอพัก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดย วิภา พงษ์พิจิตร (2529) ซึ่งได้ศึกษาลักษณะของนิสิตในด้าน ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเองและความเอื้อเฟื้อ พบว่า นิสิตหอพักรับรู้อย่างสอดคล้องกันว่า ตนเองมีมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบอยู่ในระดับสูง และมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับงานวิจัยของ ศิริอร ชันธหัตถ์ (2527) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบคุณลักษณะบางประการของนักศึกษาประจำหอพักวิทยาลัย กับนักศึกษาเดินเรียนของวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในด้านคุณลักษณะ 4 ด้าน คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความมีวินัยในตนเอง ความรู้สึกรับผิดชอบและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาประจำหอพักมีคุณลักษณะทั้ง 4 ด้าน สูงกว่านักเรียนเดินเรียน

ส่วนในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น พัทธ์ชัย พหลรัตน์ (2522) วิจัยเรื่อง ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษาวิทยาลัยครูยะลา พบว่า นักศึกษาที่พักอยู่ในหอพักของวิทยาลัย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่พักอยู่บ้านเช่าและพักอยู่หอพักเอกชน และนักศึกษาที่พักอยู่ใกล้วิทยาลัย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่พักอยู่ไกลจากวิทยาลัยอีกด้วย แต่จากการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนิสิตชั้นปีที่ 2 ที่อาศัยอยู่ในหอพัก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งวิจัยโดย วุฒิพล สกลเกียรติ (2524) แตกต่างจากงานวิจัยของ พัทธ์ชัย พหลรัตน์ โดยผลการวิจัยของ วุฒิพล สกลเกียรติ นั้นพบว่า นิสิตที่อาศัยอยู่ในหอพัก และนอกหอพักทุกคณะวิชา ยกเว้นคณะวิศวกรรมศาสตร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ มีเพียงคณะวิศวกรรมศาสตร์คณะเดียว ซึ่งนิสิตที่พักอยู่นอกหอพัก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดีกว่านิสิตที่อาศัยอยู่ในหอพัก เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง องค์ประกอบของสถานที่พักอาศัย กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า เฉพาะนิสิตที่อาศัยอยู่ในหอพักบริเวณที่ตั้งของที่พักอาศัย มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียงองค์ประกอบเดียว แต่นิสิตที่อาศัยอยู่นอกหอพักมีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ สิ่งอำนวยความสะดวกในที่พักอาศัยที่บริการแก่นิสิต และนันทนาการในที่พักอาศัย สำหรับการพักผ่อนและการออกกำลังกาย มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบส่วนตัวของนิสิต นอกเหนือจากที่พักอาศัยกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เฉพาะนิสิตที่พักอาศัยอยู่ในหอพักไม่มีองค์ประกอบใดเลยที่มีความสัมพันธ์ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่นิสิตที่อาศัยอยู่นอกหอพัก มีองค์ประกอบ 6 ประการ ที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย คือ ความสัมพันธ์กับผู้อยู่อาศัยรวมกับนิสิต การทบทวนบทเรียน การใช้ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยในเวลาราชการ ความพอใจในสาขาวิชาที่เรียน การสนับสนุนช่วยเหลือและให้กำลังใจของผู้อยู่อาศัยรวมกับนิสิตในด้านการศึกษา และการใช้เวลาในการอ่านตำราและทำงานที่อาจารย์มอบหมาย นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัย ของ ฮันเตอร์ (Hunter, 1977 อ้างถึงใน ศรีรัตน์ จันทรสมวงศ์, 2530) ซึ่งมีผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิพล สกลเกียรติ โดย ฮันเตอร์ ได้ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตชั้นปีที่ 2 ที่อาศัยอยู่ในและนอกหอพัก ของมหาวิทยาลัย 6 แห่ง ในรัฐ นอร์ท คาโรไลนา (North Carolina) พบว่านิสิตทั้งสองกลุ่มใน 6 มหาวิทยาลัย มีผลการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ชูชาน (Susan C.Lott, 1990) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับ องค์ประกอบที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษาผิวดำ ชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยอลาบามา (Alabama) ซึ่งองค์ประกอบหนึ่งที่ศึกษา คือ การพักอาศัยอยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA) ของนักศึกษาที่พักอาศัยอยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัย กับนักศึกษาที่พักอาศัยอยู่นอกหอพักของมหาวิทยาลัยไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โบวแมนและพาทิน (Robert L. Bowman and Kenneth E. Partin, 1993) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพักอาศัยอยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัย กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักศึกษาที่พักอาศัยอยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัยและนักศึกษาที่อาศัยอยู่ภายนอกหอพักของมหาวิทยาลัย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า นักศึกษาหอพักค่อนข้างจะมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีที่พึงประสงค์ สูงกว่านักศึกษา ที่ไม่ได้อยู่หอพักของสถาบันการศึกษา แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากผลการวิจัย ทั้งในและต่างประเทศ ส่วนมากยังไม่พบความแตกต่างอย่างเด่นชัด แต่ก็มีแนวโน้มว่านักศึกษาที่พักอาศัยอยู่ในหอพัก ของสถาบันการศึกษา อาจจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้อยู่หอพักของสถาบันการศึกษา

ส่วนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนั้น ก็ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้มากมายทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยในปี พ.ศ.2518 มังกร ชัยพันธ์ และ ศิษย์ นิจโรจนกุล ได้ทำการศึกษาปัญหาในลักษณะเดียวกัน คือ สํารวจปัญหาในการศึกษาของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2517-2518 และการสำรวจปัญหาของนักศึกษาที่อยู่ประจำหอพักของมหาวิทยาลัยศิลปากร ณ พระราชวังสนามจันทร์ ปี พ.ศ.2518 ตามลำดับ ปัญหาในการศึกษาของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2517-2518 โดยเฉพาะปัญหาในการศึกษาจากหอพัก พบว่า การอยู่หอพักของมหาวิทยาลัย ประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ทั้งเรื่อง เสียงรบกวน จากนิสิตที่อาศัยอยู่ร่วมกัน จำนวนคนต่อห้องมากเกินไป การบริการไม่ดี เป็นแหล่งมั่วสุม แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาเรื่องหอพักนี้ นิสิตให้ความเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญเพียงร้อยละ 1.35 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด และจากงานวิจัยของ ศิษย์ นิจโรจนกุล นั้น ก็พบว่า ในด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนนักศึกษาหญิงและนักศึกษาชายในหอพัก ประสบปัญหานี้ ในระดับน้อย และปานกลางตามลำดับ นักศึกษาหอพักที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน กลับประสบปัญหา ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนไม่แตกต่างกัน และอยู่ในระดับน้อย และเพื่อนผู้พักอาศัยรวมอยู่ด้วยกันในหอพัก ยังบกพร่องในการดูแลรักษาผลประโยชน์ของเพื่อนด้วยกัน นอกจากนี้ ยังมี

ผลการวิจัยของ จุไร ชุ่มรุม (2526) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม สังคมกลุ่มเพื่อนของ นิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ระดับชั้นปีที่ 1 ถึงปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2524 ของ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า นิสิตนักศึกษาที่อยู่หอพักมหาวิทยาลัย มีปฏิสัมพันธ์ต่อสภาพแวดล้อมสังคมกลุ่มเพื่อน แตกต่างกับ นิสิตนักศึกษาที่อยู่บ้านตนเอง ในด้านการคบเพื่อน การปรับตัว และความประทับใจในกลุ่มเพื่อน โดยนิสิตนักศึกษาที่อยู่หอพักมหาวิทยาลัย มีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งเหล่านี้น้อยกว่า นิสิตนักศึกษาที่อยู่บ้านตนเองและจากผลงานวิจัยของ ศรีรัตน์ จันทรส์มวงศ์ (2530) ซึ่งศึกษาอนาคตภาพของหอพักนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2540 โดยใช้เทคนิค EFR และ EDFR กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้รู้ 34 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยด้านความสัมพันธ์ของนิสิตหอพัก พบว่ามีแนวโน้มลดน้อยลง แต่ก่อนหน้า วิภา พงษ์พิจิตร (2529) ได้ศึกษาลักษณะของนิสิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเอง และความเอื้อเฟื้อ ผลการวิจัยแตกต่างไป โดยพบว่า นิสิตหอพักรับรู้อย่างสอดคล้องกันว่าตนเองมีมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบอยู่ในระดับสูงและมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง

จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตหอพักเดี๋ยวนั้น เป็นปัญหา แต่อาจจะยังอยู่ในระดับไม่มากนัก แต่ก็มีแนวโน้มจะเป็นปัญหาเพิ่มขึ้นในอนาคต ซึ่งถ้ายังเป็นเช่นนี้ต่อไป ปัญหาอาจจะเพิ่มมากขึ้น จะมีลักษณะพัฒนาแต่ทางด้านวิชาการ แต่ไม่พัฒนาทางสังคมการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน อาจทำให้คนเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นการเพิ่มพูนปัญหาในสังคมให้มากยิ่งขึ้นด้วย

ข. งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานของหอพักนิสิตนักศึกษา

ในด้านการบริหารงานของหอพักนิสิตนักศึกษานี้ ได้มีผู้ศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

ในปี พ.ศ. 2517 ประเทือง เกาจี่ ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการของนิสิตที่อยู่ประจำหอพักของวิทยาลัยวิชาการศึกษาในส่วนภูมิภาค พบว่า นิสิตต้องการมีส่วนร่วมในการเลือกอาจารย์ผู้ปกครองและการวางระเบียบของหอพักให้มากยิ่งขึ้น และนิสิตยังประสบปัญหาด้านความสัมพันธ์กับอาจารย์ผู้ปกครองหอพัก ในระดับปานกลางด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรจันทร์ ล่องสกุล (2529) เรื่อง ปัญหาหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามการรับรู้ของผู้บริหาร นิสิตหอพักเก่าและนิสิตหอพักปัจจุบัน พบว่า นิสิตเก่ารับรู้ว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารหอพักของนิสิต ความเหมาะสมของการแต่งตั้งอนุส่าสภ ประจำหอพักเป็นปัญหาในระดับค่อนข้างมากและจากการสัมภาษณ์อาจารย์ที่ปรึกษาหอพักและกรรมการหอพักของ วิไลวัจน์ กฤษณะภักดี และ สำเริง จันทรสวรรค์ (2525) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาสุขภาพจิต และความต้องการด้านสวัสดิการหอพัก ของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า นักศึกษาที่เป็นรุ่นน้อง จะให้ความเชื่อถือกรรมการหอพักที่เป็นนักศึกษารุ่นพี่ มากกว่าเพื่อนรุ่นเดียวกัน และนักศึกษบางรายมีทัศนคติต่ออาจารย์ที่ปรึกษาหอพักว่า เป็นผู้ที่มีหน้าที่ปกครอง ควบคุม บังคับบัญชานักศึกษา มากกว่าที่จะเป็นผู้ปกป้องให้ความอบอุ่นใจ และจากการวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางพัฒนาหอพักนักศึกษา ในสหวิทยาลัยศรีอยุธยา ของ นิภา วงษ์พัฒน์พงษ์ (2531) พบว่า นโยบายการจัดหอพักนักศึกษา จัดเพื่อเป็นสวัสดิการ และพัฒนานักศึกษาในด้านต่าง ๆ ให้แก่นักศึกษาต่างจังหวัด และในด้านการบริหารงานตามความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง และได้เสนอแนะว่า ควรปรับปรุงสภาพหอพักให้ดีขึ้น มีบุคลากรประจำหอพัก และให้นักศึกษามีโอกาสบริหารหอพักอย่างเต็มที่ ซึ่งก่อนหน้านั้น สวัสดิ์ เรื่องศิริ (2526) ได้ทำการวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารหอพัก โดยได้ทำการศึกษาการบริหารกิจการนักศึกษา ของวิทยาลัยครุภาคตะวันตก ตามทัศนะของผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษา พบว่า ทั้งผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษามีทัศนะความคาดหวังอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยมาก ในเรื่อง ควรให้มีตัวแทนนักศึกษาหอพักมี

ส่วนร่วมในการกำหนด ระเบียบ ข้อบังคับของหอพัก และควรให้มีคณะกรรมการนักศึกษาหอพัก ดำเนินการปกครองและบริหารหอพักกันเอง ในต่างประเทศก็ได้มีการวิจัยในลักษณะเดียวกัน โดย เทวาล และ แดมรอน (Darla J. Twale and Jeff Damron, 1991) ศึกษาความเป็นอยู่ของนักศึกษาในหอพักของมหาวิทยาลัย อูเบอร์น (Auburn University) ในรัฐ อลาบามา โดยใช้ทฤษฎีของ มาสโลว (Maslow's hierarchy of needs) ตีความผลการศึกษา พบว่า นักศึกษามีความต้องการในเรื่องความสะดวก ความปลอดภัย กิจกรรม และส่วนหนึ่งที่สำคัญ คือ ต้องการโอกาสที่จะเข้าร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของหอพักด้วย

จากงานวิจัยที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่า การบริหารงานของหอพักนักศึกษา ยังประสบปัญหาทางความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ปกครองหอพักกับนักศึกษาที่อาศัยในหอพัก และส่วนมากจะพบว่า นักศึกษาหอพักต้องการมีส่วนร่วมในการปกครองและบริหารงานหอพัก กำหนด ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ของหอพัก

ค. งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของหอพักนิสิตนักศึกษา

ประเทือง เกาจี่ (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและความต้องการของนิสิต ที่อยู่ประจำหอพัก ของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ในส่วนภูมิภาค ปีการศึกษา 2516 พบว่า นิสิตของทุกวิทยาลัย ประสบปัญหาและความต้องการด้านความร่วมมือของนิสิตในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังพบว่ากิจกรรมเพื่อส่งเสริมสติปัญญาที่จัดขึ้น มีอัตราไม่เหมาะสมกับกิจกรรมอื่นๆ นิสิตภายในหอพัก ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ น้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรจันทร์ ล่องสกุล (2529) เรื่อง ปัญหาหอพักของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามการรับรู้ของผู้บริหาร นิสิตหอพักเก่า และนิสิตหอพักปัจจุบัน พบว่า นิสิตเก่ารับรู้ปัญหาเกี่ยวกับการเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้แก่นิสิตหอพัก ความร่วมมือของนิสิตในการทำกิจกรรมในหอพัก ความเหมาะสมของกิจกรรมวิชาการที่จัดขึ้นในหอพัก และความสนใจของนิสิต ต่อกิจกรรมวิชาการที่จัดขึ้นในหอพัก เป็นปัญหาระดับ

มาก และระดับค่อนข้างมาก นอกจากนี้ยังมีผลจากการวิจัยของอีกหลาย ๆ ท่าน ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมภายในหอพักจากการวิจัยของ พักตร์พริ้ง เพ็ญรัตน์ (2518) เรื่องการสำรวจทัศนคติของนิสิตที่มีต่อบริการของหอพักหญิง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าหอพักยังไม่กระตุ้นให้นิสิตรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ได้เพียงพอ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาการไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของนิสิตหอพักด้วย และการเข้าร่วมกิจกรรมในหอพักก็ส่งผลกระทบถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ ดังเช่น ผลการวิจัยของ ลอจกา (Lojka, 1977) ซึ่งได้ศึกษาถึงความแตกต่างของผลการเรียนของนิสิต ที่เข้าร่วมกิจกรรมในเวลาว่างกับนิสิตที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรม โดยเก็บข้อมูลจากนิสิตในหอพักของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐ Kansus พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมในหอพัก เป็นปัจจัยสำคัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อผลการเรียน โดยนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มชายหญิง จะมีผลการเรียนเฉลี่ยสูงกว่านิสิตอื่น ๆ นอกจากนี้ยังพบว่า จำนวนกิจกรรมที่เข้าร่วมกับผลการเรียนเฉลี่ยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับประเภทของกิจกรรมที่นักเรียนจะเข้าร่วมมาก โดย วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2527) ได้ทำการวิจัย เรื่อง นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตนักศึกษาที่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย 10 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ และผลจากการตอบแบบสอบถาม พบว่า กิจกรรมที่นิสิตนักศึกษา จะเข้าร่วมมากที่สุด คือ กิจกรรมวิชาการ และเข้าร่วมน้อยที่สุด คือ การสอนเต็นร่า ส่วนกิจกรรมด้านสังคม นิสิตนักศึกษามีความเห็นว่ ควรเรียนรู้อารยทในสังคมมากที่สุด และนิสิตนักศึกษา มีความเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมนิสิตนักศึกษาว่ ทำให้พัฒนาความคิดและมีเหตุผลมากขึ้น ทำให้พัฒนาบุคลิกภาพ และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ส่วนผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่ากิจกรรมด้านวิชาการจะช่วยพัฒนาสติปัญญา ความเคลื่อนไหวทางการเมือง และเป็นประโยชน์ต่อตนเองมากที่สุด กิจกรรมสันทน และคำสาสนมีครจะช่วยพัฒนาส่งเสริมด้านบุคลิกภาพ และพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ กิจกรรมด้านพุทธศาสน์และประเพณี จะช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม

มีคุณธรรม และความประพฤติดีขั้น และกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย พุทธศาสน์ ประเพณี และดนตรีไทย จะช่วยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย ให้ตระหนักในความเป็นคนไทย มีความจงรักภักดีต่อประเทศชาติเพิ่มขึ้น

ดังนั้นกิจกรรมต่างๆ ที่จัดให้มีขึ้นไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่พัฒนานิสิตในด้านวิชาการ สังคม บุคลิกภาพ หรือเพื่อความสามัคคี สนุกสนานรื่นเริงก็ตาม นับได้ว่ามีประโยชน์ ต่อนิสิตนักศึกษาทั้งสิ้น และยังส่งผลต่อการดำเนินชีวิตในอนาคตด้วย ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ ราสเคนส์ (Raskens, 1960) มหาวิทยาลัยไอโอวา พบว่า คุณค่าของประสบการณ์ชีวิตที่ได้ร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตร ของมหาวิทยาลัย มีความสำคัญที่สุดต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความร่วมมือในการเป็นผู้นำในมหาวิทยาลัย สามารถทำนวยความสำเร็จในการเป็นผู้นำชุมชนได้สูงกว่าการทำนาย โดยคะแนนจากการเรียน และวิชาเอกที่เคยเรียนมา แต่อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมในหอพักก็ยังประสบปัญหา ด้านความร่วมมือ ของนิสิตผู้พักอาศัยอยู่เป็นอย่างมาก

ง. งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดบริการสวัสดิการและอาคารสถานที่ของหอพักนักศึกษา

มีผู้ทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดบริการ และสวัสดิการของหอพักไว้มากมาย ได้แก่ การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ และการบริการหอพักเอกชน ในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 ซึ่ง เจ็ดโอม เจริญวิจิตร (2518) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษาในหอพักเอกชน ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 จนถึงชั้นอุดมศึกษา จำนวน 315 คน พบว่าในการเลือกหอพักนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่มุ่งถึงความปลอดภัยมากที่สุด รองลงมาคำนึงถึงความสะอาด สิ่งแวดล้อม ค่าบริการหอพัก และการคมนาคม มีส่วนน้อยที่สุด คำนึงถึงอาหารในหอพัก และในด้านการเลือกห้องพักนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่นิยมเลือกห้องพัக்குเพราะต้องการมีเพื่อน รองลงมาเพราะประหยัดทรัพย์ นอกจากนั้นยังพบว่า หอพักเอกชนมักไม่มีสนามหญ้า หรือสนามกีฬา อุปกรณ์กีฬา โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์บริการ หรือถ้าจัดบริการก็มีอยู่น้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของ

นิสิตนักศึกษาผู้พักอาศัย และนิสิตนักศึกษาที่อาศัยอยู่ในหอพักต้องการเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการอยู่อาศัย เช่น เครื่องใช้ต่างๆ ห้องน้ำ ห้องส้วม น้ำ ไฟฟ้า เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวกภายในหอพักเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ถึงแม้ว่าจะมองไม่เห็นชัดเจนว่า มีผลต่อการเรียนของนิสิตนักศึกษาโดยตรงก็ตาม เช่นเดียวกับงานวิจัยของประเทือง เกาจี่ (2516) ได้ทำการศึกษาปัญหา และความต้องการของนิสิต ที่อยู่ประจำหอพักของวิทยาลัยวิชาการศึกษาในส่วนภูมิภาค ปีการศึกษา 2516 พบว่า นิสิตของทุกวิทยาลัยประสบปัญหาและความต้องการด้านสวัสดิการในระดับมาก และวิทยาลัยไม่ให้ความสนใจในการปรับปรุงหอพัก จัดบริการประกันสุขภาพ และบริการข่าวสาร เช่น หนังสือพิมพ์ ห้องสมุด โทรทัศน์ ยังไม่เหมาะสม อุปกรณ์กีฬามีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิษฐ์ นิจโรจนกุล (2518) เกี่ยวกับการสำรวจปัญหาของนิสิตที่อยู่ประจำหอพักของมหาวิทยาลัยศิลปากร ณ พระราชวังสนามจันทร์ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ นักศึกษาหอพักมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ปีการศึกษา 2518 จำนวน 90 คน พบว่า ปัญหาในหอพักมีดังนี้ คือ ทางมหาวิทยาลัยมีการเอาใจใส่ต่อการปรับปรุงหอพักน้อย การจัดบริการข่าวสาร หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ใช้น้อย ไม่พอเหมาะกับจำนวนนักศึกษาภายในหอพัก ยังไม่มีสถานที่ สำหรับการพักผ่อน ไม่มียาปฐมพยาบาลอย่างเพียงพอ ห้องน้ำห้องส้วมไม่สะอาดเท่าที่ควร คนงาน ภารโรง เจ้าหน้าที่ยามคอยดูแลของหอพักน้อย ซึ่งในปีต่อมา ประภาพร รัตนาลังการ (2519) ก็ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการ ของนักศึกษาในหอพักรัชดาภิเษก พบว่า ในด้านการบริการของหอพักนั้น นักศึกษาที่พักอยู่ทั้งตึกเก่าและตึกใหม่ มีปัญหาและความต้องการในเรื่องอาหารและเครื่องดื่ม และยังมีข้อเสนอแนะร่วมกันว่า ควรปรับปรุงแก้ไขในด้านห้องพัก กุญแจห้อง พัดลม ตู้เก็บเสื้อผ้า และความสะอาด ซึ่งในเรื่องนี้ นิภา วงษ์พัฒนพงษ์ (2531) ก็ได้เสนอแนวทาง การพัฒนาหอพักนักศึกษาในสหวิทยาลัยศรีอยุธยา ว่าควรพัฒนาในเรื่องของด้านบริการเกี่ยวกับเรื่องอาหารและสภาพความเป็นอยู่ ด้านสวัสดิการเกี่ยวกับความปลอดภัย และการดูแลสุขภาพนักศึกษาเป็นอันดับแรก

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า บริการโดยทั่วไปภายในหอพักของประเทศไทย ยังไม่

สามารถ จัดให้สนองต่อความต้องการของนักศึกษาได้อย่างเพียงพอ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งอาจมีสาเหตุในหลาย ๆ ประการ เช่นข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณ หรือการดำเนินงานที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม แต่จากการวิจัยของ ศรีรัตน์ จันทรสมวงศ์ (2530) เรื่องอนาคตภาพของหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2540 พบว่า ในส่วนของกาบริการและสวัสดิการต่าง ๆ นั้น ในอนาคตมีแนวโน้มว่าจะดีขึ้น

ส่วนในด้านที่เกี่ยวกับอาคารสถานที่นั้น ยังไม่มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง ทั้งนี้จากงานวิจัยของ ถนอมวงศ์ ทวีบุรุษ และคณะ (2523) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง การใช้เวลานอกเวลาเรียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนิสิตระดับปริญญาตรีของทุกคณะ พบว่า เมื่อเวลานอกเวลาเรียน สถานที่ภายในมหาวิทยาลัยที่นิสิตชอบไปได้แก่ บ้าน หรือหอพัก โรงภาพยนตร์หรือ ศูนย์การค้า เป็นต้น จึงถือได้ว่า การใช้เวลาส่วนใหญ่ของนิสิตนักศึกษาที่อาศัยอยู่ในหอพักจะอยู่ที่หอพักมากกว่าที่อื่นใด ทั้งการกิน การนอน และการใช้เวลาว่างนอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน

ในต่างประเทศ ก็ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องของการบริการและสวัสดิการในหอพักของนักศึกษาเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ ซันด์สตรอม (Margaret Joan Sunstrom, 1992) ซึ่งศึกษาเรื่องรูปแบบหอพักที่ดีของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยศึกษาถึงโครงสร้างในการบริการที่ดี ที่สามารถสร้างความพึงพอใจ และเป็นความต้องการของนักศึกษา ในระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มประชากรที่ศึกษา ออกเป็นกลุ่ม เพศ อายุ เชื้อชาติ ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและที่ตั้งของหอพัก งานวิจัยนี้จะศึกษารายละเอียดในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในหอพัก ราคา เฟอร์นิเจอร์ในห้องพัก ที่จอดรถ รวมถึงเรื่องของการสนทนากาต่าง ๆ ที่จะต้องจัดให้มีขึ้น สำหรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา นอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องกับ พื้นที่ที่จะต้องจัดให้เพื่อการศึกษา รวมถึงการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ผลจากงานวิจัยนี้จะเสนอเป็นแนวทางที่เหมาะสมของลักษณะ และการบริการที่หอพักให้สำหรับนักศึกษา ในระดับอุดมศึกษาที่ยังไม่ได้แต่งงาน ซึ่งประกอบไปด้วยห้องนอน 2 ห้อง มีห้องน้ำในตัว สามารถเลือกเพื่อนร่วมห้อง ซึ่งเป็นเพศเดียวกันได้ มีสถานที่สำหรับการพักผ่อน สนทนากา มีเครื่องล้างจาน มีเครื่องคอมพิวเตอร์ ห้องฝึกหัด

ศึกษา และจากการสำรวจความคิดเห็นของหัวหน้าหน่วยงาน บุคลากร นักศึกษา และ วิทยาลัยที่มีหอพัก จำนวน 701 คน เกี่ยวกับความปลอดภัยภายในมหาวิทยาลัย ซึ่งทำการ สสำรวจโดย บีเลอร์ และคณะ (Karl J. Beeler and others, 1991) โดยใช้แบบ สอบถาม วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์ความถี่ ตารางเปรียบเทียบระหว่างขนาดของ มหาวิทยาลัย สถานที่ตั้งของวิทยาเขต และขนาดของหอพักของมหาวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยส่วนใหญ่ จะมียามคอยเดินตรวจ และใช้รถในการตรวจตรา เพื่อรักษาความปลอดภัยภายในมหาวิทยาลัย รวมทั้งมีโทรศัพท์ฉุกเฉินอยู่รอบ ๆ วิทยาเขต และจากการศึกษาซึ่งพบว่า องค์ประกอบในเรื่องขนาดของสถาบัน สถานที่ตั้งและพฤติกรรม แนวปฏิบัติของผู้พักอาศัยในแต่ละหอพัก มีอิทธิพลต่อความปลอดภัย และการรักษาความ ปลอดภัย และได้เสนอโครงการ ในการรักษาความปลอดภัย 5 วิธี คือ มีการจัดตั้งยาม ของมหาวิทยาลัย ตำรวจหรือทีมงานนักศึกษารักษาความปลอดภัย มีการให้ความรู้เกี่ยวกับ การรักษาความปลอดภัย ตั้งแต่ในระดับเบื้องต้นไปจนถึงในระดับลึกซึ่ง มีการวางแผน มี นโยบาย และให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับอันตรายต่าง ๆ การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ อันตรายต่าง ๆ การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย ศึกษาถึงสภาพแวดล้อม และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการรักษาความปลอดภัย มีการรวมกลุ่มกันในการปฏิบัติ เพื่อ รักษาความปลอดภัยในรูปแบบต่าง ๆ

จากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หอพักนักศึกษาในต่างประเทศนั้น คำนึงถึง เรื่องของการให้บริการ สวัสดิการ รวมถึงความปลอดภัยของนักศึกษาที่พักอาศัยอยู่ในหอพัก เป็นอย่างสูง ซึ่งเป็นแนวทางในการนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาหอพักนักศึกษา ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยในอนาคต ได้เป็นอย่างดี

จ งานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะการจัดหอพักนิสิตนักศึกษา

ในการจัดหอพักนักศึกษานั้น แพ็ควูด (Packwood, 1977 อ้างถึงใน ศรีรัตน์ จันทรสมวงศ์, 2530) กล่าวว่า ในการจัดหอพักแบบศูนย์การศึกษาและอาศัย (Living

Learning Center) พบว่า โดยส่วนรวมนักศึกษาที่อยู่หอพักแบบศูนย์การศึกษาและอาศัยนี้ มีความพอใจและเห็นว่าการจัดหอพักแบบนี้ มีบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร บรรยากาศทางวิชาการ เครื่องอำนวยความสะดวก โอกาสทางการศึกษา และกิจกรรมเสริมหลักสูตรดี และมากกว่าหอพักแบบธรรมดา และที่ Michigan State University ยังสำรวจพบว่า 95 % ของนักศึกษาที่สำรวจ จะแนะนำให้นักศึกษาใหม่อยู่ในหอพักแบบศูนย์การศึกษาและอาศัย นอกจากนี้ จากการทดลองจัดหอพักที่ Stephens College ด้วยการสอนวิชาหลัก 4 วิชา นั้น ปรากฏว่านักศึกษาระดับตรีหรือวันดีและฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัยมีความรู้สึกว่าการจัดหอพักแบบนี้ ทำให้การจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย มีประสิทธิภาพดีขึ้นด้วย เช่นเดียวกับข้อค้นพบในงานวิจัยของ โลว์ (Jane M. Low, 1990) เรื่องความคิดเห็นของนิสิตเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคมของหอพัก ของมหาวิทยาลัย California Davis ในปี 1990) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการส่งแบบสำรวจความคิดเห็นไปยังนักศึกษาของมหาวิทยาลัย จำนวน 1,649 คน โดยได้รับการตอบกลับมา 57.7% ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมของหอพัก พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุด ส่วนการจัดกลุ่มนักศึกษาเข้าพักในหอพักนั้น แพ็ควูด (Packwood, 1977 อ้างถึงใน ศรีวิรัตน์ จันทร์สมวงศ์, 2530) กล่าวว่า มีผลจากการวิจัยหลายครั้งพบว่า การจัดกลุ่มนักศึกษาที่มีความสนใจเหมือนกัน ให้อยู่ด้วยกัน จะมีผลทางบวกต่อผลการเรียน โดยเฉพาะนักศึกษาที่มีความสามารถสูง เมื่อมารวมกันจะประสพผลสำเร็จทางการเรียนดีขึ้น และพึงพอใจในการจัดแบบนี้ มากกว่าที่จะจัดแบบ สุ่มตัวอย่าง แต่ก็มีผลการวิจัยบางเรื่อง ที่ให้ผลไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยเหล่านี้ คือ จากการวิจัยของ สเนด และ เคเปิล (Snead and Caple) ได้ศึกษาในปี 1971 พบว่า การจัดนักศึกษาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือมีความสนใจเหมือนกัน ให้อยู่ด้วยกัน จะทำให้เกิดผลดี ถ้านักศึกษาส่วนใหญ่ได้แลกเปลี่ยนความสนใจซึ่งกันและกัน และความใกล้ชิดจะมีอิทธิพลต่อรูปแบบของการเป็นเพื่อนในทางที่ดี นอกจากนี้ เอลตัน และ เบท (Elton and Bate) ยังศึกษาพบว่า การจัดนักเรียนให้อยู่ในหอพักตามวิชาเอก ไม่มีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในเทอมแรก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โวล์ควิน (Volkwein) ที่ทำการศึกษานปี 1966 พบว่า เพื่อนร่วมห้องในหอพัก ที่จัดคู่กันตามวิชาเอก หรือตาม

อายุ และขนาดของโรงเรียนเดิม ไม่ปรากฏผลความแตกต่างกันในด้านผลการเรียน

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า ในเรื่องของการจัดหอพักนักศึกษา และการจัดกลุ่มนักศึกษาเข้าพักในหอพักนั้น ยังไม่มีผลการศึกษาใดที่ยืนยันได้อย่างชัดเจนว่า รูปแบบใดจึงจะได้ผลดีที่สุด จะมีก็งานวิจัยในต่างประเทศที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาว่าพอใจกับการจัดหอพักแบบศูนย์การศึกษาและอาศัยมากกว่าการจัดหอพักชนิดอื่น

กรอบแนวคิดในการวิจัยเชิงประเมินหอพักศึกษิตินิเวศน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดตั้งหอพักศึกษิตินิเวศน์เป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. การใช้ชีวิตของนิสิตในหอพักศึกษิตินิเวศน์ โดยจะศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ
  - 1.1 การอยู่ร่วมกันของนิสิตในหอพักที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนเล่าเรียน
  - 1.2 เสริมสร้างบรรยากาศการดำเนินงานชีวิตในมหาวิทยาลัยได้อย่างถูกต้อง
  - 1.3 รูปแบบของกิจกรรมในหอพักเพื่อการพัฒนาทางวิชาการ
  - 1.4 ความมีคุณธรรมและจริยธรรมของนิสิต
2. การบริหารงานของหอพักศึกษิตินิเวศน์ ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย
  - 2.1 ลักษณะการดำเนินงานที่เป็นอิสระ มีความคล่องตัวและรวดเร็ว
  - 2.2 การดำเนินงานในรูปธุรกิจ โดยมีได้แสวงหากำไร เพียงแต่ให้พอเลี้ยงตัวได้ คุ่มค่ากับเงินทุนและค่าใช้จ่ายที่ได้ลงทุนไป
  - 2.3 สิทธิในการเข้าพักอาศัยของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำเป็นจะต้องใช้การศึกษาข้อมูลในลักษณะที่ต่อเนื่อง ยาวนาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง ซึ่งในการเข้าถึงข้อมูลลักษณะนี้ วิธีการที่เหมาะสมในการวิจัย คือ วิธีการเชิงคุณภาพ คือใช้การสังเกต และการสัมภาษณ์เป็นหลัก และใช้การเสนอตัวบ่งชี้ ประกอบด้วยข้อมูลสารสนเทศในเชิงประเมินให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ได้ประมวลผลและประเมินผลด้วยตนเอง